

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Nikol URBANČÍKOVÁ

**Historicko-geografická analýza parlamentních voleb na
Hlučínsku konaných v roce 1929**

(Historic-geographical analysis of parliamentary elections in Hlucinsko region
held in 1929)

Bakalářská práce

Olomouc 2011

Vedoucí práce Mgr. Miloslav Šerý

Prohlašuji, že jsem pod vedením Mgr. Miloslava Šerého tuto bakalářskou práci zpracovala samostatně a uvedla veškerou použitou literaturu.

Olomouc, 4. května 2011

.....

Podpis

Ráda bych zde především poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce Mgr. Miloslavu Šerému, za jeho pomoc a cenné rady při zpracování této bakalářské práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikol URBANČÍKOVÁ**
Osobní číslo: **R08012**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obory: **Geografie**
Historie
Název tématu: **Historicko-geografická analýza parlamentních voleb na Hlučínsku konaných v roce 1929.**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je provést analýzu volebních preferencí obyvatel Hlučínska v roce 1929 se zaměřením na prostorový kontext tohoto jevu. Prostorové diference budou zkoumány do úrovně obcí. Dílčí cíle spočívají v zhodnocení relací mezi volebními výsledky a vybranými sociálními ukazateli.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 5 000 - 8 000 slov
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Prameny archivního charakteru reflektující parlamentní volby konané na Hlučínsku v roce 1929.

Klokočka, V. (1991): Politická reprezentace a volby v demokratických systémech. Praha: Aleko. 220 str.

Malohlava, R. a kol. (1960): Stručný přehled vývoje Hlučínska. Ostrava: Profil. 79 str.

SÚS (1935): Statistický lexikon obcí v republice Československé. II. Země Moravskoslezská. Praha: Orbis. 212 str.

Pavelčíková, N. (1995): Hlučínsko v proměnách času. Hlučín: Slezská kulturní a vzdělávací nadace. 87 str.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Miloslav Šerý**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **31. května 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2011**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 31. května 2010

OBSAH

1. SEZNAM ZKRATEK POUŽITÝCH V TEXTU	6
2. ÚVOD	7
3. CÍLE PRÁCE	8
4. PŘEHLED RELEVANTNÍ LITERATURY A METODY ZPRACOVÁNÍ	9
4.1 PŘEHLED RELEVANTNÍ LITERATURY A PRAMENŮ	9
4.2 METODY ZPRACOVÁNÍ	10
5. NÁSTIN HISTORICKÉHO VÝVOJE HLUČÍNSKA DO ROKU 1929	11
6. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ	14
6.1 VYMEZENÍ ÚZEMÍ	14
6.2 ROZLOŽENÍ NÁRODNOSTI A NÁBOŽENSKÉHO VYZNÁNÍ NA HLUČÍNSKU	15
6.3 SPRÁVNÍ VÝVOJ HLUČÍNSKA PO PŘIPOJENÍ K ČESKOSLOVENSKU	17
6.3.1 Další vývojové trendy administrativy do roku 1929	18
6.4 VOLEBNÍ OKRSKY	19
7. VOLEBNÍ SYSTÉM	20
7.1 VOLBY DO NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ V ROCE 1929	21
8. POLITICKÉ STRANY	22
8.1 REPUBLIKÁNSKÁ STRANA ZEMĚDĚLSKÉHO A MALOROLNICKÉHO LIDU (REP)	23
8.2 ČESKOSLOVENSKÁ SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ STRANA DĚLNICKÁ (ČSSDS)	23
8.3 ČESKOSLOVENSKÁ STRANA NÁRODNĚ SOCIALISTICKÁ (ČSNS)	23
8.4 KOMUNISTICKÁ STRANA ČESKOSLOVENSKA (KSČ)	23
8.5 ČESKOSLOVENSKÁ STRANA LIDOVÁ (ČSL)	24
8.6 NĚMECKÁ SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ STRANA DĚLNICKÁ – DEUTSCHE SOZIALDEMOKRATISCHE ARBEITERPARTEI IN DER TSCHECHOSLOWAKISCHEN REPUBLIK (DSDAP)	24
8.7 HLINKOVA SLOVENSKÁ ĽUDOVÁ STRANA (HSL)	24
8.8 NĚMECKÉ VOLEBNÍ SPOLEČENSTVÍ - DEUTSCHE WAHLGEMEISCHAFT (DW 29)	25
8.9 ČESKOSLOVENSKÁ NÁRODNÍ DEMOKRACIE (ČSND)	25
8.10 NĚMECKÁ KŘESŤANSKO SOCIÁLNÍ LIDOVÁ STRANA - DEUTSCHE CHRISTLICHSOZIALE VOLKSPARTEI (DCV)	25

8.11	ČESKOSLOVENSKÁ ŽIVNOSTENSKO-OBCHODNICKÁ STRANA STŘEDOSTAVOVSKÁ (ČSŽO)	25
8.12	NĚMECKÁ NACIONÁLNĚ SOCIALISTICKÁ STRANA DĚLNICKÁ - DEUTSCHE NATIONALSOZIALISTICHE ARBEITPARTEI (DNSAP).....	26
8.13	NĚMECKÁ NACIONÁLNÍ STRANA - DEUTSCHE NATIONALPARTEI (DNP) 26	
8.14	KOALICE POLSKÝCH A ŽIDOVSKÝCH STRAN (PŽ).....	26
8.15	LIGA PROTI VÁZANÝM KANDIDÁTNÍM LISTINÁM (LIGA)	26
9.	ANALÝZA VOLEB DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY NA HLUČÍNSKU V ROCE 1929	27
9.1	VÝSLEDKY VOLEB DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY V ROCE 1929	27
10.	JÁDRA VOLEBNÍ PODPORY NEJSILNĚJŠÍCH STRAN	29
10.1	Německá křesťansko sociální lidová strana	29
10.2	Německá nacionální strana	30
10.3	Německá sociálně demokratická strana dělnická	31
10.4	Československá strana lidová.....	32
11.	HLAVNÍ TRENDY V ROZMÍSTĚNÍ JADER VOLEBNÍ PODPORY	34
11.1	MÍRA PŘEKRYTÍ JADER VOLEBNÍ PODPORY	34
11.2	FAKTOROVÁ PODMÍNĚNOST VOLEBNÍCH ZISKŮ STRAN.....	35
11.2.1	Analýza vztahu volebních zisků stran a národnostní struktury Hlučínska 36	
11.2.2	Analýza vztahu volebních zisků stran a náboženské struktury Hlučínska 37	
11.2.3	Analýza vztahů volebních zisků stran a sídelní struktury.....	39
12.	DISKUZE A ZÁVĚR	40
	SUMMARY	42
	PRAMENY	43
	LITERATURA	43
	Publikace:	43
	Články:	44
	Internetové zdroje:	44
	SEZNAM PŘÍLOH	45

1. SEZNAM ZKRATEK POUŽITÝCH V TEXTU

BdL	Svaz zemědělců – Bund der Landwirte
ČS	Československé
ČSL	Československá strana lidová
ČSND	Československá národní demokracie
ČSNS	Československá strana socialistická (národně sociální)
ČSR	Československá republika
ČSSDS	Československá sociálně demokratická strana dělnická
ČSŽO	Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská
DCV	Německá křesťansko sociální lidová strana – Deutsche Christsoziale Volkspartei
DNP	Německá nacionální strana – Deutsche Nationalpartei
DNSAP	Německá nacionálně socialistická strana dělnická - Deutsche Nationalsozialistische Arbeitpartei
DSDAP	Německá sociálnědemokratická strana dělnická – Sozialdemokratische Arbeitpartei in der Tschechoslowakischen Republik
DW 29	Německé volební společenství – Deutsche Wahlgemeinschaft
HSLŠ	Hlinkova slovenská ľudová strana
KSČ	Komunistická strana Československa
LIGA	Liga proti vázaným kandidátním listinám
Něm.	Německé
PŽ	Koalice polských a židovských stran
REP	Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu

2. ÚVOD

Předkládaná bakalářská práce se zabývá historicko-geografickou analýzou volebních preferencí obyvatelstva Hlučínska v roce 1929.

Proč právě mikroregion Hlučínsko? Čím byli odlišní zde žijící lidé od zbytku obyvatel Československé republiky? Co je vedlo k tomu, aby i po devíti letech života ve staronovém státě stále cítili příslušnost k státu jinému?

Hlučínsko se až do roku 1742 nikterak zvlášť nelišilo, snad jen svým správním postavením, od zbytku zemí Koruny české. Po pruském záběru se však obyvatelstvo pozvolna začalo měnit, když pruská kultura začala těžce zasahovat do kultury české. Prusové sice nedokázali obyvatelstvo regionu zcela přeměnit, ale i tak v nich dokázali zakořenit mnoho tradic, jež byly výsadou Pruského království a kterých se po navrácení území zpět k tehdejšímu Československu v roce 1920, ba i do dnešní doby obyvatelé Hlučínska těžce zbavují. I když to často znamená posměch z řad obyvatelstva žijícího tzv. za řekou, téměř každý Hlučíňan je na tyto specifčnosti hrdý a naproti tomu i na Hlučínsku převládají různé stereotypy o zbytku obyvatel České republiky.

„Přichází nejedna chvíle k zamyšlení, pod klenbou aleje i vysokého nebe - která to cesta správná byla, je a není...“ (Pavlík, 1998). K území Hlučínska, ležící v severovýchodním cípu České republiky na levém břehu řeky Opavy a rozkládající se mezi městy Opava a Ostrava, mám speciální vztah nejen z toho důvodu, že Hlučínsko je mým rodným krajem, ale i proto, že po většinu svého života zde se snažím pochopit, jak je možné, že do dnešní éry, tedy 90 let po opětovném připojení k českým zemím, jsou zde dobře pozorovatelné odlišnosti od zbylého území České republiky.

Tyto skutečnosti mě vedly k tomu, zaměřit se na počátky jejich vzniku, tudíž období první republiky. Již volby v roce 1925 ukázaly, že soužití Hlučínska s Československem nebude lehké. Proč ale i u voleb o 4 roky později, kdy území začalo pozvolna splývat s okolní krajinou, opět vítězí jakási „hrdost hlučínského národa“?

3. CÍLE PRÁCE

Cílem této bakalářské práce je analýza parlamentních voleb na Hlučínsku konaných v roce 1929. Zabývat se však bude pouze volbami do poslanecké sněmovny Národního shromáždění Československé republiky. Práce se zaměří na prostorový kontext jevu voleb, přičemž prostorové diferenciaci budou zkoumány na úrovni obcí.

Analýza bude provedena z hlediska jedné roviny, konkrétně prostorové, na jejímž základě bude zkoumáno rozložení volební podpory jednotlivých stran, které na Hlučínsku získaly volební hlasy. Také budou analyzována jednotlivá jádra volební podpory především u politických stran s největším procentem volebních hlasů. Dále se bakalářská práce bude zabývat překrytím jednotlivých jader volební podpory politických stran a poloze, ve kterých se podobné politické uskupení nacházejí ať už v kontextu národnostního zaměření politických stran či v podobnosti programů jednotlivých politických stran.

Závěrečná část práce se bude zabývat korelačními koeficienty, kdy budou porovnávány výsledky jednotlivých politických stran s vybranými demografickými ukazateli a to s národností, náboženskou a sídelní strukturou obyvatelstva Hlučínska.

4. PŘEHLED RELEVANTNÍ LITERATURY A METODY ZPRACOVÁNÍ

Předložená bakalářská práce byla sestavena na základě tří stěžejních metod. První z nich byla rešerše relevantní literatury, druhá metoda spočívala ve studiu archivních materiálů vážících se k volbám na Hlučínsku v roce 1929, poslední metoda je představována statistickou analýzou shromážděných dat volebních výsledků.

4.1 PŘEHLED RELEVANTNÍ LITERATURY A PRAMENŮ

Co se týká relevantní literatury pak v práci byla využita následující díla. Ke kapitole Nástin historického vývoje na Hlučínsku do roku 1929 byla využita publikace Kaprase (1935), která stručně prezentuje vývoj zkoumaného území. Z dalších monografií je potřeba jmenovat Plačkovu (2007) dvoudílnou knihu nebo společnou práci autorů Malohlavy, Káňi a Mariánka (1960). Ta se sice nese v ideologicky podkresleném duchu, nicméně pro základní faktografické údaje se jeví jako vhodná. Čerpáno bylo také se sborníku prací Večerka a Šefčíka (1994).

Základní publikaci ke kapitole Charakteristika území Hlučínska tvoří dílo trojice historiků Bartoše, Schulze a Trapla (2005). Dále byla využita i Kárníková (2008) monografie, jež pojednává o vývoji československých dějin či Statistický lexikon obcí v republice Československé (1935), který v plné šíři postihuje Sčítání lidu z let 1930. Využity jsou také internetové zdroje a to především webové stránky Českého statistického úřadu [online], 2011, dostupné z WWW: <www.czso.cz>.

V kapitole Volební systém ČSR byly hojně užity publikace od JuDr. Náhlovského (1930) či Broklové (1992), která obsahuje dokonce i ústavu První republiky, jež pomohla lépe pochopit československý volební systém.

U kapitoly Politické strany bylo využito mnoho publikací, zabývajících se detailním vývojem politických stran. Byly to kupříkladu monografie Malíře a kol. (2005) nebo Marka a kol. (2000).

Kapitola Analýza volebních výsledků na Hlučínsku v roce 1929 využívá především archivních pramenů, jež byly získány v Zemském archívu v Opavě. Jedná se o přehled výsledků voleb do Národního shromáždění v roce 1929 s důrazem na volby do Poslanecké sněmovny v soudním okrese Hlučín.

4.2 METODY ZPRACOVÁNÍ

Základem pro zpracování bakalářské práce se stala data výsledků voleb do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění Československé republiky, konaných 27. října roku 1929.

Tato data byla získána především z archivních materiálů či příslušných publikací, jež vydal Státní úřad statistický. Data byla následně převedena do formátu .xls ve formě tabulek, aby mohla být použita k určeným výpočtům, k grafickému zpracování některých ukazatelů či ke statistickému zpracování.

Co se týče určených analýz, jednalo se o přepočty absolutních hodnot výsledků voleb na Hlučínsku v roce 1929 do podoby relativních hodnot. Další analýzy spočívaly ve vytyčení jader volební podpory příslušné politické strany, dále ke korelačním výpočtům či v tvorbě grafických prvků.

Jádro volební podpory určité strany bylo představováno územím, kde strana získala právě 50 % svého celkového volebního zisku. Postup zjištění jader volební podpory pro všechny politické strany Hlučínska, jež ve volbách získaly nějaké hlasy byl následující. Jednotlivé obce byly seřazeny sestupně, vždy podle procentuálního podílu platných hlasů dané politické strany zjištěných ze zmíněných zdrojů. Dále byl spočítán procentuální podíl volebního zisku této politické strany pro každou obec na Hlučínsku na celkovém volebním zisku této politické strany za celé zkoumané území. Poté byly tyto hodnoty kumulativně sčítány, dokud nedosáhly hodnoty 50 % celkového volebního zisku příslušné politické strany. Obce, jež byly do této hodnoty zahrnuty tvoří jádra volební podpory dané politické strany.

„Úkolem korelačního počtu je vyjádřit tendenci změn hodnoty znaku závisle proměnné při změně hodnoty znaku nezávisle proměnné matematickou funkcí (regresní funkcí), která představuje určitou regresní čáru a která vyjadřuje, jaká hodnoty znaku závisle proměnné odpovídá s největší pravděpodobností určité hodnotě znaku nezávisle proměnné“ (Brázdil, 1981, s. 121). V této bakalářské práci je za náznak korelace považována hodnota 0,3. O průkazné korelaci pak hovoříme v případě, že zjištěná hodnota je větší než 0,3. Tyto hodnoty jsou také tučně zvýrazněny. Jednotlivé korelace byly vypočítány pomocí funkce CORREL, která se nachází v programu Microsoft Excel.

Grafické prvky byly zpracovány ve formě grafů a vyjadřují jednotlivé podíly národnostní složení a náboženského vyznání obyvatelstva Hlučínska, které se v roce 1930 zúčastnilo sčítání lidu. Další grafické prvky byly zpracovány ve formě map, které zachycují jádra volební podpory jednotlivých politických stran a jejich volební zisky. Tyto mapy byly zpracovány s využitím programu ArcGIS 9.2.

5. NÁSTIN HISTORICKÉHO VÝVOJE HLUČÍNSKA DO ROKU 1929

Samostatné území na pomezí Moravské brány Hlučínsko mělo již v prvních staletích našeho letopočtu patrný význam. Přecházel přes něj různé kmenové skupiny či později od 10. století jednotliví kupci. Správním střediskem zde byla osada Holasovice, osídlená kmenem Holasiců, která spravovala i území Opavska. Proto bylo Hlučínsko společně s Opavskem nazýváno Holasicko, jež se postupně spolu s Moravou stalo součástí českého státu Přemyslovců v 10. – 12. století (Malohlava aj., 1960, s. 7-9).

V rámci Přemyslovskeho státu prodělalo Holasicko mnoho správně reorganizačních změn. Od roku 1063 se stalo součástí správy arcidiecéze olomoucké a na území Hlučínska přichází katolická církev, jež zde získává nové državy (Plaček, 2007a, s. 5). Roku 1240 zde pronikli Tataři, kteří se však po smrti vůdce Džingischána dali na ústup. I tak způsobili velkou organizační změnu a to takovou, že po dobytí Holasovic se území začíná nazývat Opavskem, pod nějž náleží i Hlučínsko, a termín Holasicko zaniká. V roce 1269 se území Opavska dostává do rukou Mikuláše I., nemanželského syna krále Přemysla Otakara II., a odpoutává se od Moravy. Roku 1318 jej získává Mikuláš II., již jako nezávislé knížectví. Roku 1377 je Opavsko rozděleno na tři samostatné knížectví a to opavské, krnovské a hlubčické, přičemž Hlučínsko je až do roku 1742 součástí knížectví opavského a krnovského (Malohlava aj., 1960, s. 10-11), po prusko-rakouských válkách součást Hlubčicka a po roce 1818 Ratibořska (Plaček, 1997, s. 10).¹

V letech 1482 – 1485 na Opavsko vpadlo uherské vojsko v čele s Matyášem Korvínem, který získal území pro svého syna Jana Korvína. Později ho ale vyměnil s králem Vladislavem II. za české statky v Uhrách a Opavsko bylo tudíž opět připojeno k českému státu.

Velkou katastrofou, která postihla nejvíce Hlučínsko byl příchod Třicetileté války. Nejprve to byli Dánové, kteří na zmíněné území vtrhli a odtud pak ohrožovali okolí Opavska až ke Krnovsku. V samotném Hlučínsku vyplenili tvrz Světlov u Rohova a konali výpravy za kořistí, kdy vyrabovali dvory Lichnovských v Chuchelné, Píšti či Ovsišti. Po vyhnání Dánů bylo Hlučínsko napadáno Švédy. Ti plenili převážně obce podél levého břehu řeky Opavy. Kupříkladu zapálili Kravaře a Kouty, vypálili Zábřeh nebo zcela vyplenili města Benešov a Hlučín. Třicetiletá válka si na Hlučínsku vybrala největší daň z celého Opavského knížectví (Malohlava aj., 1960, s. 11-14).

¹ V Rakouském Slezsku zůstala část knížectví slezského, krnovského a niského, knížectví těšínské a teritoria jedenácti drobných stavovských panství (město Albrechtice, Bílsko, Bohumín, Bruntál, Frýdek, Fryštát, Německá (Dolní) Lutyně, Ráj, Petrovice, Rychvald, Opava (Štěrbová, 1992).

I když Hlučínsko od dob Mikuláše II. příslušelo k různým knížectvím, náleželo až do roku 1742 vždy k zemím koruny české. Na počátku 40. let 18. století však vypukla 1. slezská válka, která jeho územní příslušnost na 178 let změnila. Příčinou byly války o rakouské dědictví, jež trvaly v letech 1740 – 1748. Hlučínsko bylo v této době jednou z nejbohatších a nejvyspělejších částí rakouské monarchie. Tento fakt byl velmi dobře znám pruskému králi Fridrichu II. Velikému, jenž pod záminkou neuznání nástupnického práva Marie Terezie na rakouský trůn Hlučínsko roku 1740 vojensky obsadil a o dva roky později připojil k Pruskému království u příležitosti podepsání Vratislavského míru s Rakouskem a následného uznání Marie Terezie jako právoplatné dědičky Rakouských držav (Kapas, 1935, s. 5-6).

Území Hlučínska se slovanským obyvatelstvem, které se dorozumívalo tzv. moravským jazykem², se postupně začalo germanizovat i přes odpor většiny hlučínských. Ze strany pruského království to však nebyla nacionálně pojatá germanizace nýbrž osvícensky motivovaná jazyková preference, kterou chtěl Fridrich II. Veliký nově získané území co nejrychleji začlenit do Pruska. Proto roku 1763 vydal nařízení, jež přikazovalo veškerému obyvatelstvu naučit se německy. Jenomže tradičně katolické Hlučínsko se obávalo nejen o svůj mateřský jazyk, ale i o svou víru. Proto zde jako obránci jazyka vystupovali katoličtí kněží, kteří užívali „moravštinu“ při bohoslužbách či při výuce ve školách, kde působili jako učitelé.³ Germanizace zesílila obzvláště po tom, co se v roce 1871 dostal k moci první říšský kancléř Otto von Bismarck. Se svým programem „kulturkampfu“ se snažil bojovat proti kulturním odlišnostem v Německém císařství⁴ a roku 1875 vydal zákon o povinném užívání němčiny ve školách a při bohoslužbách. Proto postupem času vzniklo na Hlučínsku jakési vědomí příslušnosti spíše k německým národům, což se také projevilo při pokusech o opětovné připojení k českým zemím (Plaček, 1996, s. 5-8).

Dne 10. ledna 1920 bylo dle Versailleské smlouvy, článku 83, připojeno bez plebiscitu k Československu 38 obcí jižní části ratibořského okresu. Mezi hlavní důvody patřily historické hranice zemí Koruny české, jazyková příslušnost obyvatelstva k českému jazyku⁵ a zřejmě i strategické dopravní posílení v oblastech řek Opavy a Odry (Plaček, 1995, s. 28). Až 3. února začali území Hlučínska opouštět němečtí vojáci. V tento čas zde panovala

² Odnož českého jazyka, jež se zachovala na Hlučínsku především ve školách, kostelech a každodenní mluvě.

³ Kněží ve školách vyučovali pouze do roku 1797, kdy bylo veškeré školství podřízeno státu. Od konce 18. století učili již jen náboženství a na prvních stupních základních škol, než se hlučínské děti naučili německému jazyku, aby ve vyšších ročnících rozuměli německým učitelům (Plaček, 1996, s. 7).

⁴ 18. ledna 1871 bylo ve Versailles po prusko-francouzské válce vyhlášeno Německé císařství. Prvním císařem se stal Vilém I.

⁵ K mateřskému jazyku češtině se v roce 1900 hlásilo 87,9 % obyvatelstva.

protičeské nálada což také určité skupiny Hlučíňanů daly naplno znát (Kopa, 1994, s. 23). Když delegace, v jejímž čele stanul zplnomocněný komisař pro Hlučínsko dr. Šrámek, vjela do nového správního města Hlučina, přijalo ji obyvatelstvo chladně. Jen starosta města Šrámka uvítal, slíbil věrnost Československé republice a také předložil žádost na ochranu místní řeči, náboženství a kultury.

Jeden z nejdůležitějších úkolů bylo však určení hranic s ostatními státy. Trnem v oku byla samozřejmě severní hranice s Polskem.⁶ Po hornoslezském plebiscitu se však situace změnila a novým sousedem Hlučínska se stalo Německo. Bylo proto nutné znova upravit hranice.⁷ Výsledkem bylo vyřešení problému státní příslušnosti v několika sporných obcích. Československá republika, a tedy i Hlučínsko, v roce 1923 získala další dvě obce a to Hať a Píšť a státní hranice vedly přes katastry obcí Chuchelná, Strahovice, Rohov, Sudice a Třebom (Kapras, 1935, s. 11-12).

Ani po konečném vyřešení tzv. „hlučínské otázky“ neustaly protesty z řad hlučínských obyvatel. Již v prvním půlroce po připojení se většina vládních nařízení stala trnem v oku nejednomu Hlučíňanovi. Největším zásahem do života hlučínských bylo nové uspořádání oblastní správy. Kromě rozsáhlých pravomocí, kterými by vybaven zplnomocněný komisař také zanikla obecní zastupitelstva a byla nahrazena správními komisemi, jež byly podřízeny okresnímu hejtmanovi. V září roku 1920 byl dokonce vytyčen jakýsi program, podle něhož se mělo začít řídit hlučínské školství. Hlavním bodem bylo zavedení češtiny jako vyučovacího jazyka ve všech školách.⁸ Proti tomuto nařízení se postavili nespokojení rodiče žáků, jenž sepsali petici, kterou však české úřady zamítly (Plaček, 2007b, s. 14-29).

Problémy soužití s novým státem trvaly po celá 20. léta 20. století. Československo se na ně však ve většině případů „dívalo skrz prsty“ a neřešilo je. Důsledky se projevíly samozřejmě ve volbách, kdy ať už hovoříme o roce 1925 nebo 1929 na Hlučínsku jasně vítězí německé politické strany nad českými.

⁶ Podle ustanovení mírových smluv měla toto za úkol delimitační komise, která se skládala ze čtyř zástupců států Anglie, Francie, Itálie a Japonska, dále pak ze zástupců Československa a Polska. Komise svou činnost započala v lednu v Praze, po záběru Hlučínska se přestěhovala do Opavy, aby zde svou práci dokončila 6. prosince 1920 (Kapras, 1935, s. 12).

⁷ V komisi se místo zástupce Polska objevil zástupce Německa. Změny hranic začaly 1. března 1922 a skončily v roce 1924.

⁸ Výjimku tvořily obce Sudice a Třebom, protože zde byla většina obyvatel německého původu.

6. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

Území historického Hlučínska se skládá z 38 obcí. Jak v roce 1929, tak i dnes se nachází v severovýchodní části České popřípadě Československé republiky.

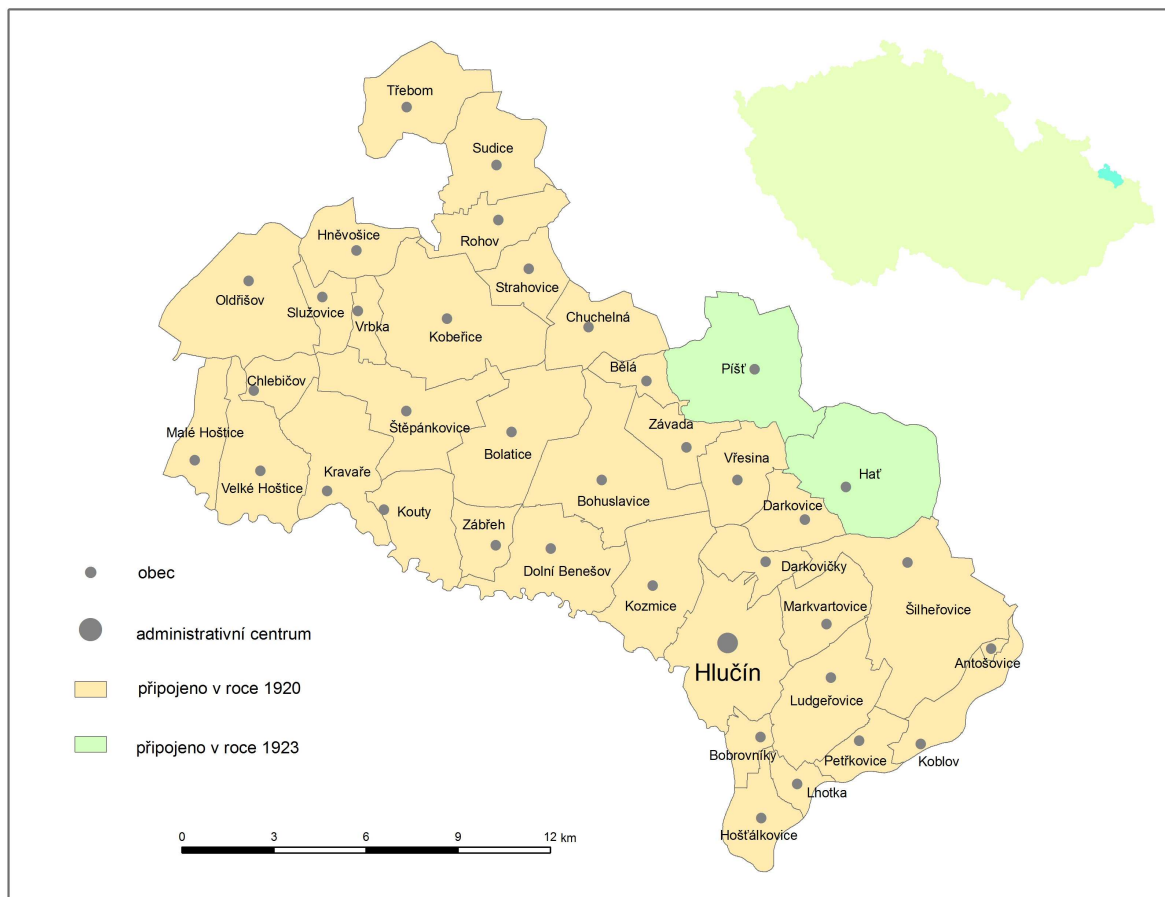
6.1 VYMEZENÍ ÚZEMÍ

V roce 1929 bylo všech 38 obcí Hlučínska samostatnými jednotkami. Hlučínsko tvořilo samostatný soudní okres a do roku 1928 dokonce i samostatný politický okres (více v podkapitole: Další vývojové trendy administrativy do roku 1929).

Dnes většina území historického Hlučínska nacházející se v Moravskoslezském kraji leží v okrese Opava. Výjimku tvoří 5 historických obcí, Antošovice, Hošťálkovice, Koblův, Lhotka a Petřkovice, které náleží do okresu Ostrava-město. Z těchto pěti obcí jsou dnes Hošťálkovice, Lhotka a Petřkovice městskými obvody města Ostravy. Oproti tomu Antošovice a Koblův jsou dnes pouze dvě části městského obvodu Slezská Ostrava (ČSÚ, 2011).

U zbylých historických 33 obcí ležících v okrese Opava došlo také k několika změnám. Jedná se především o spojení dvou a více obcí v jeden celek. Tento fakt se týká hned několika případů. Malé Hoštice jsou dnes městskou částí města Opavy, sloučily se obce Služovice a Vrbka v obec Služovice, Kravaře a Kouty v obec Kravaře⁹, Zábřeh a Dolní Benešov v obec Dolní Benešov a Darkovičky, Bobrovníky a Hlučín v obec Hlučín (ČSÚ, 2011).

⁹ K obci Kravaře bylo v roce 1960 připojeno Dvořisko, jež nespadá do historického Hlučínska

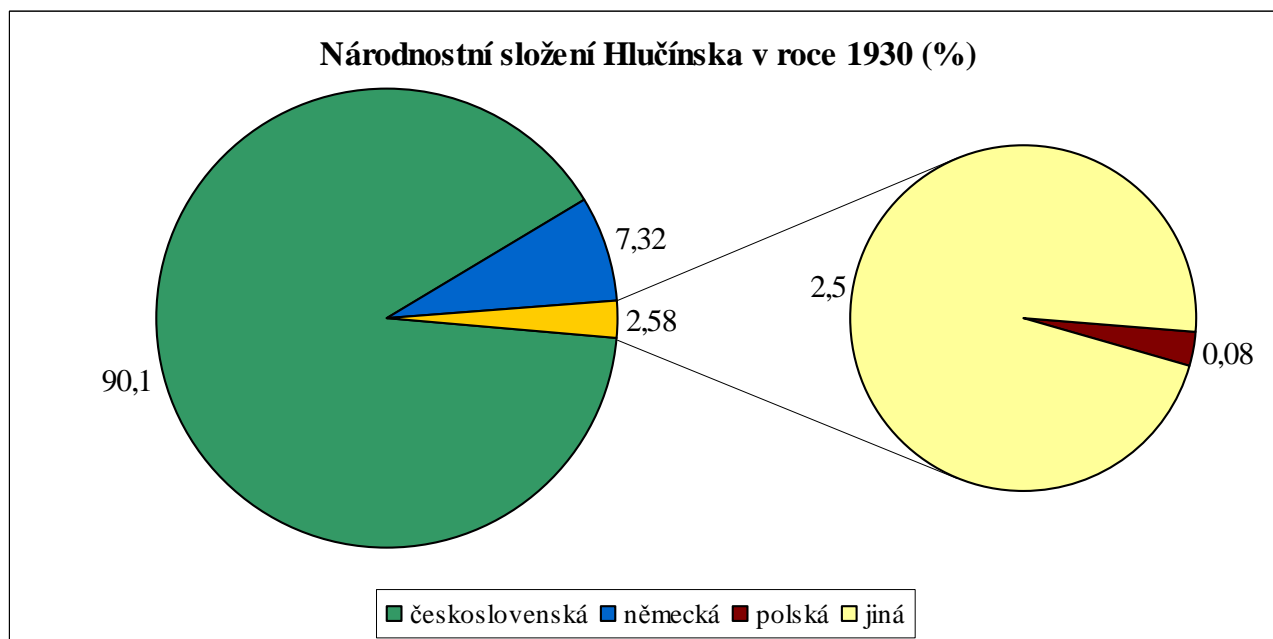
Obr. 1. Vymezení území historického Hlučínska z roku 1929.

Mezi obce s největším počtem obyvatel patřily Hlučín, Kravaře, Ludčeřovice a Petřkovice. Jednalo se o obce, přes které vedla důležitá obchodní stezka z Opavy přes Kravaře a Hlučín až do Těšína a odtud dále do Krakova. Od 17. století byla nazývána „Solná cesta“, protože se zde dopravovala sůl z Pruska, konkrétně Veličky, do Rakouska. Po připojení Hlučínska k Prusku však pozbyla stezka mezistátní charakter a zůstala pouze významnou místní cestou (Plaček, 1997, s. 8).

6.2 ROZLOŽENÍ NÁRODNOSTI A NÁBOŽENSKÉHO VYZNÁNÍ NA HLUČÍNSKU

Přestože většina obyvatelstva uvedla ve sčítacím formuláři z roku 1930 národnost českou, stále se na Hlučínsku vyskytovala poměrně velká skupina obyvatelstva, necelých 8 %, hlásící se k německé národnosti. Mezi obce, kde převládalo německé obyvatelstvo nad českým, patří Sudice a Třebom, ve kterých bydlelo dokonce patnáctkrát více Němců než Čechů. Další větší skupiny obyvatelstva hlásící se k německé národnosti byly přítomny

v obcích s větším počtem obyvatel a s lepším pracovním uplatněním. Jednalo se především o Kravaře a Hlučín.

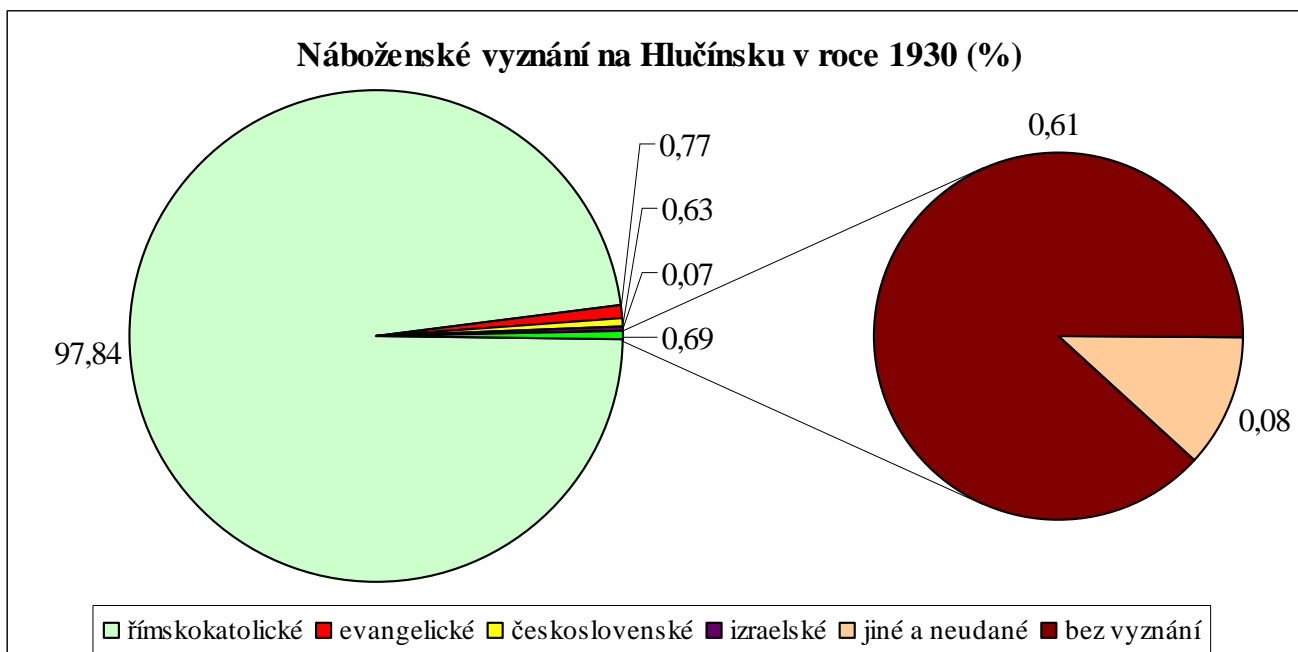

Graf 1. Procentuální vyjádření národního složení Hlučínska v roce 1930 (Statistický lexikon obcí v republice Československé, 1935).

Římskokatolické náboženské vyznání se na Hlučínsku drží již od roku 1742, kdy církev jako jediná stála na straně Moravců¹⁰. Proto není výjimkou ani rok 1930, kdy římskokatolické náboženství opět vyznává většina obyvatelstva Hlučínska a to ze stejného důvodu jako po 1. slezské válce. Bývalou příslušnost k Německu císařství dokládá mírný výskyt evangelíků přibližně 0,8 %. Příslušnost k novému státu Československu zase malá skupina příslušníků náboženského vyznání československého husitského¹¹ asi 0,63 %. Stejně jako v případě počtu obyvatelstva bez vyznání, jež tvoří 0,63 %, jsou však i tato dvě čísla zanedbatelná vzhledem k počtu věřících vyznávající římskokatolickou církev, který dosahuje hodnoty 97,8 % obyvatelstva.

¹⁰ Původní české obyvatelstvo Hlučínska, které mluvila tzv. moravským jazykem. Svou příslušnost k Moravě zdůrazňovali označením Moravci (Kaprás, 1927, s. 13-14).

¹¹ „Dne 15. září roku 1920 získala nová církev státní schválení pod názvem Církev československá. Charakteristiku „husitská“ přijala oficiálně až na počátku 70. let minulého století“ (<http://www.cesh.cz/view.php?id=18>).

Graf 2. Procentuální vyjádření náboženského vyznání na Hlučínsku v roce 1930 (Bartoš aj., 2005, s. 138-172).

6.3 SPRÁVNÍ VÝVOJ HLUČÍNSKA PO PŘIPOJENÍ K ČESKOSLOVENSKU

Po připojení Hlučínska k Československé republice byla československou vládou nakázána zplnomocněnému komisaři pro Ratibořský kraj a zároveň prezidentu země Slezské Josefu Šrámkovi¹² okamžitá změna správního aparátu (Kořený, 1924, s. 21-22).

Hlučínsko bylo zařazeno do správy země Slezské jako samostatný správní útvar politický a soudní okres Hlučín s okresním soudem, včele s přednostou nebo hejtmanem (Bartoš aj., 2005, s. 126).

Přeměna státní správy se však týkala především obcí, ve kterých byly nejdříve konstituovány správní komise, jež byly po komunálních volbách konaných v roce 1923 vystřídány obecními zastupitelstvy (Stránský, 1938, s. 26). Změnou prošly také velkostatkářské obvody¹³, jež byly spojeny s obcemi, u nichž se nacházely. Velkou změnou

¹² Josef Šrámek se narodil ve Štítině, což je obec, nacházející se jižně od Kravař na pravém břehu řeky Opavy, a proto o Hlučínsku věděl mnoho. Od roku 1917 vykonával úřad okresního hejtmana v Opavě a později byl jmenován slezským zemským prezidentem. V roce 1920 byl jmenován zplnomocněným vládním komisařem pro Hlučínsko (Tomeš, 1999, s. 297).

¹³ Jednalo se o velkostatky u obcí Bělá, Bolatice, Bohuslavice, Darkovice, Darkovičky, Dolní Benešov, Hlučín-zámek, Hněvošice, Hošťákovice, Chuchelná, Kobeřice, Kozmice, Kravaře, Ludgeřovice, Malé Hoštice-Gellhorn, Malé Hoštice-komenda, Markvartovice, Oldřišov, Rohov, Slušovice, Strahovice, Šilheřovice, Štěpánkovice, Velké Hoštice, Vrbka, Vřesina, Zábřeh a Závada (Plaček, 2007, s. 22).

správy prošlo i nové správní centrum Hlučín, z jehož policejního komisařství byly odebrány obce Borovníky, Hošťákovice, Koblov, Ludgeřovice a Petřkovice a následně připojeny k policejnímu komisařství v Moravské Ostravě. Dále zde vznikly instituce jako Berní správa, Berní úřad, Evidence katastru pozemkové daně, Okresní poštovní úřad či Okresní četnické velitelství (Plaček, 2007, s. 22).

6.3.1 Další vývojové trendy administrativy do roku 1929

Ústava z roku 1920 garantovala zřízení žup na celém území Československa.¹⁴ Do roku 1928 se tak však nestalo. Hlavní důvod, proč československá vláda župy nakonec nezřídila, byla obava, že v některých pohraničních územích by nebylo možné uzpůsobit župy tak, aby zde Němci neměli převahu a tudíž neuplatňovali své politické, národnostní a další požadavky.

Na jaře roku 1928 se vláda usnesla, že zůstane u zemského zřízení. Nově vznikla Země Slovenská a sloučením Moravy a Slezska byla vytvořena Země Moravskoslezská. Hlavním orgánem samosprávy jednotlivých Zemí byla zemská zastupitelstva v čele se zemským prezidentem, jež byl také přednostou zemského úřadu.¹⁵ Zastupitelstvo mělo spíše poradní charakter, ve většině případů rozhodoval zemský prezident, jehož rozhodnutí přímo podléhalo ministerstvu vnitra.

Reformou byla posílena centralizace Československého státu. Celkové výsledky reformy jsou ale hodnoceny negativně a charakterizovány jako nedůstojný zásah do občanských práv a svobod daných ústavou z roku 1920. I přes tyto negativní ohlasy se našly skupiny, jejichž postavení se po územně správní reformě zlepšilo. Jednalo se především o Slováky a německé menšiny (Kárník, 2008, s. 167-172).

V případě Hlučínska byla však německá menšina znevýhodněna, když Hlučínsko jako jediné ze slezských okresů prošlo územní změnou. Z politického okresu Hlučín bylo odtrženo 12 obcí,¹⁶ které byly následně přiřčeny k správnímu okresu Opava-venkov (Plaček, 2007, s. 120-122). Oproti tomu k politickému okresu Hlučín bylo přivtěleno 5 obcí¹⁷ z politického okresu Bílovec, patřící k soudnímu okresu Klimkovice. Obvody soudních okresů Hlučín a Klimkovice zůstaly zachovány (Bartoš aj., 2005, s. 126).

¹⁴ Na Slovensku župní systém správy již existoval jako pozůstatek uherské státní správy.

¹⁵ Zemský úřad měl z části soudní pravomoc, a proto mohl zasahovat do soudnictví.

¹⁶ Byly to obce Hněvošice, Chlebičov, Kobeřice, Malé Hoštice, Oldřišov, Rohov, Slušovice, Strahovice, Sudice, Třebom, Velké Hoštice a Vrbka.

¹⁷ Obce Děhylov, Dobroslavice, Martinov, Plesná a Třebovice.

6.4 VOLEBNÍ OKRSKY

Pro volby do poslanecké sněmovny bylo Československo rozděleno na 22 volebních krajů (viz níže). Tyto kraje byly složeny z jednotlivých volebních okrsků, jejichž vymezení odpovídalo vymezení soudních okresů Československé republiky.

Dle Národního shromáždění Republiky československé v prvním desetiletí (1928) spadalo historické území Hlučínska do volebního kraje Moravská Ostrava, kde volební okrsek tvořil soudní okres Hlučín.

7. VOLEBNÍ SYSTÉM

Zákonodárnou moc po vzniku Československé republiky vykonávalo Národní shromáždění, které nahradilo dřívější sněmy Čech, Moravy a Slezska. Tento Parlament byl zprvu jednokomorový (poslanecká sněmovna), ale po vydání první československé ústavy v roce 1920 nabyl dvoukomorové podoby¹⁸ (Broklová, 1992, s. 11).

Poslaneckou sněmovnu tvořilo 300 poslanců, Senát 150 senátorů. Zasedání Národního shromáždění se pravidelně konala na jaře a na podzim. Jednání obou komor byla ve většině případů veřejná, výjimku tvořila pouze zvláštní zasedání, jenž určoval parlamentní řád.

Dle ústavy přijaté 29. února 1920 Revolučním národním shromážděním bylo volební právo obecné, rovné, přímé a tajné. Poprvé měly možnost volit ženy a také lidé, kteří byli ve vojenské službě (Filip, Schelle, 1992, s. 128).

Pro volby do poslanecké sněmovny bylo zřízeno 22 volebních krajů. Poslance mohli volit občané Československé republiky starší 21 let (Hledíková, 2005, s. 332), voleni mohli být občané Československa starší 30 let. Funkční období poslanců trvalo 6 let. Společně se senátem se starala o organizaci vlády a volila prezidenta republiky (Broklová, 1992, s. 190-199).

Pro volby do senátu bylo stanoveno 12 volebních krajů a ve funkci pobývali senátoři 8 let. Aktivní volební právo bylo povoleno občanům Československa od 26 let, pasivní právo měli občané Československé republiky starší 45 let. I přesto, že se senát podílel na kontrole vlády, neměl pravomoc vládu rozpustit. Naproti tomu mohl na návrh poslanecké sněmovny soudit prezidenta republiky za hrubé přestupky jako velezrada či členy vlády pro nedodržení ústavních nebo jiných zákonů (Broklová, 1992, s. 10-12).

Zákonem byly stanoveny 3 stupně volebních komisí. Jednalo se o ústřední, krajskou a obvodní a místní komisi. Do těchto komisí byli dosazováni zástupci jednotlivých kandidujících stran a zástupce dohlížecích úřadů.

Kandidátní listiny sloužily jako volební lístky a každá politická strana se musela finančně podílet na jejich tisku a distribuci příslušným voličům. Když se volič dostavil do volební místnosti, obdržel od volební komise úřední obálku, do které založil volební lístek. Teprve pak mohl hlas odevzdat do volebního urny.

¹⁸ Inspiraci pro dvoukomorový parlament našli čeští politici ve Francii, kdy Ústavodárným shromážděním, první komora, vytvořilo druhou komoru v době třetí republiky. Tento senát měl být „zárukou svobody a hrází despotismu“ (Broklová, 1992, s. 11).

„Řád volení do poslanecké sněmovny,“ číslo 123/1920 Sbírký zákonů a nařízený, určoval volebný povinnost, přičemž se každý volič musel dostavit k volbám, jinak mu hrozila pokuta či trest odnětí svobody. Existovaly ale také výjimečné situace, při kterých volebný právo povinné nebylo¹⁹.

Poměrný systém rozdělával mezi strany stanovený počet mandátů. Jednotlivým stranám se mandáty v prvním skrutiniu rozdělávaly na úrovni volebního kraje. Druh²⁰ a třetí skrutinia byla na celorepublikové úrovni a na jejich základě se doplňovaly mandáty, jež nebyly obsazené po prvním skrutiniu (ČSÚ, 2008).

Zajímavostí voleb za první republiky byl určitě fakt, že se jednalo o volby mnohojazyčné. Jelikož v Československu nežilo pouze obyvatelstvo jedné národnosti, musely se i volební lístky přizpůsobit k tomu, aby jim každý volič porozuměl. Vedle existence kandidátních listin v češtině a slovenštině se zde také vyskytovaly kandidátky v němčině, polštině, maďarštině či ukrajinštině (ČSÚ, 2008).

7.1 VOLBY DO NÁRODNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ V ROCE 1929

Předčasné volby konané 27. října 1929 do poslanecké sněmovny a senátu byly v pořadí třetími volbami, jež zahrnovaly celé území Československa. Předčasnost voleb byla způsobena rozpadem tzv. „panské“ koalice. Hlavní změna, která byla dána zákonem ze dne 8. dubna 1927, č. 56 Sb. se týkala odepření volebního práva osob v činné vojenské službě a příslušníků četnictva (Náhlovský, 1930, s. 7*).

Při volbách do poslanecké sněmovny bylo 22 volebních krajů rozděleno tak, že na Čechy, Moravu a Slezsko připadlo 14 volebních krajů, na Slovensko 7 volebních krajů a poslední volební kraj tvořila Podkarpatská Rus. Celkem 12 volebních krajů určených pro volby do senátu Československa bylo rozděleno následovně: 7 pro Čechy, Moravu a Slezsko, 4 pro Slovensko a 1 pro Podkarpatskou Rus (Náhlovský, 1930, s. 7*-11*).

¹⁹ Takových důvodů bylo 5 a to zdravotní indispozice, věk nad 70 let, neodkladné pracovní povinnosti, vzdálenost od obce, kde měl volič volit, více než 100 km a překážky v dopravě.

²⁰ Mandáty byly přidělovány stranám, jež získaly více jak 20 000 hlasů alespoň v jednom volebním kraji či dosáhly volebního čísla.

8. POLITICKÉ STRANY

Demokratická politika je v dnešním pojetí chápána jako proces, jež sjednocuje několik jednotlivců v určitou skupinu lidí se společnými prioritami a zájmy, odlišující se od dalších skupin, jejichž priority jsou jiné. Na základě tohoto systému vznikají politické strany.

Politickou stranou nazýváme: „organizovanou skupinu lidí, spojenou za účelem získat a využít státní moc“ (Krejčí, 2006, s. 105), samozřejmě na základě dodržování zákonů státu, ve kterém daná politická strana vznikla.

Politická strana tvoří jakési pojítko mezi občany a státem. Zájmy určité politické strany mohou příznivě působit na skupinu lidí, jež mohou příslušné politické straně odevzdat svůj hlas prostřednictvím voleb. Politická strana pak prezentuje požadavky veřejnosti v orgánech státní správy státu (Krejčí, 2006, s. 105-106).

V nově vzniklé Československé republice měly politické strany důležité postavení. Příčinu lze nalézt již v dobách před 1. světovou válkou, kdy Češi i Slováci tvořili neplnoprávnou menšinu v Rakousko-Uherské monarchii. Proto zde vznikají první české politické strany, na které pak říše deleguje řadu funkcí. Po rozpadu Rakouska-Uherska si tyto politické strany nadále udržely svůj vliv a významně se podílely na konstituování politických institucí nového státu Československa. Existovaly zde však i výjimky, kupříkladu v postojích politických stran, jež nově vznikající stát odmítaly (Malíř aj., 2005, s. 535-536).

V roce 1929 působila v Československu tzv. „panská“²¹ (také občanská či česko-německá) koalice politických stran.²² Tvořily ji československé a německé občanské strany²³ a později i Československá národní demokracie nebo Hlinkova slovenská lidová strana (Cabada, 2000, s. 21). Tato koalice byla specifická tím, že se poprvé na vládě podílela část německých politických stran a také vznikla vládní opozice²⁴ socialistických stran, které se poprvé nepodílely na vládě. Koalice však v roce 1929 zanikla díky neshodám mezi agrárníky a lidovci a na základě předčasných voleb se vytváří tzv. široká koalice, jež sdružuje několik československých a německých občanských i socialistických stran²⁵ (Malíř aj., 2005, s. 547-548).

²¹ Tato posměšně označovaná vláda jako panská byla nejstabilnějším a nejvýkonnějším kabinetem ČSR.

²² Byla vytvořena v roce 1926.

²³ Z českého prostředí to byla strana agrární, živnostensko-obchodní a lidová, německou část koalice tvořily strany Svaz zemědělců a Německá křesťansko-sociální strana.

²⁴ Existence opozice je důležitá pro fungování parlamentní demokracie.

²⁵ Strany REP, ČSL, ČSŽO, ČSND, DSDAP, BdL a další.

8.1 REPUBLIKÁNSKÁ STRANA ZEMĚDĚLSKÉHO A MALOROLNICKÉHO LIDU (REP)

Republika strana se především orientovala na venkov a venkovské obyvatelstvo. Jednalo se o Českou agrární stranu, jež se pouze přejmenovala. Republika hlásala ideu agrarismu, a proto se stali její hlavní oporou zemědělci (Malíř aj., 2005, s. 553-556). Vítězná strana voleb z roku 1929 získala 14,97 % hlasů.

8.2 ČESKOSLOVENSKÁ SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ STRANA DĚLNICKÁ (ČSSDS)

Levicová strana vznikla v roce 1918 sloučením českých a slovenských sociálních demokratů. Po vzniku Československé republiky byla jednou z nejsilnějších stran. V roce 1921 se od ní odtrhlo silně levicové křídlo, jež dalo vzniknout Komunistické straně (ČSÚ, 2008).

Jedná se o druhou nejúspěšnější československou stranu v Československu se ziskem 13,05 % hlasů.

8.3 ČESKOSLOVENSKÁ STRANA NÁRODNĚ SOCIALISTICKÁ (ČSNS)

Sociální strana často mění svůj název podle toho, na co orientovala svůj program (národní, sociální). Dlouhou dobu zvažovala návrat k Československé sociálně demokratické straně, se kterou úzce spolupracovala. Nakonec se tak nestalo. (ČSÚ, 2008). V Československé republice si vysloužila 10,39 % hlasů.

8.4 KOMUNISTICKÁ STRANA ČESKOSLOVENSKA (KSČ)

KSČ se v roce 1921 odtrhla od ČSSDS. Důvodem byl internacionální program, jenž měl oslovit veškeré obyvatelstvo tehdejšího Československa a nezaměřovat se pouze na určitou národnostní skupinu (Marek aj., 2000, s. 137-141). Zisk 10,2 % voličských hlasů ji v Československu řadí až za svou mateřskou stranu.

8.5 ČESKOSLOVENSKÁ STRANA LIDOVÁ (ČSL)

Vznikla v roce 1919 jako křesťanská strana propagující spolupráci a podporu mezi stavy a třídami vyznávající křesťanství a mravní solidaritu (ČSÚ, 2008). Vydala dva programy pro obě zemské organizace (Čechy a Moravu), které se v některých bodech lišily například v soukromém vlastnictví, kdy český program upřednostňoval družstevní systém, moravský uznával určité formy soukromého vlastnictví (Malíř aj., 2005, s. 656).

V Československu se získala 8,44 % hlasů.

8.6 NĚMECKÁ SOCIÁLNĚ DEMOKRATICKÁ STRANA DĚLNICKÁ – DEUTSCHE SOZIALDEMOKRATISCHE ARBEITERPARTEI IN DER TSCHECHOSLOWAKISCHEN REPUBLIK (DSDAP)

DSDAP byla po první světové válce nejpřednější německou politickou stranou. Vznikla v roce 1919. Hlavním bodem jejího programu bylo prosadit právo na sebeurčení sudetských Němců. Předseda strany Josef Seliger se dokonce pokusil o vznik separatistických provincií tzv. Deutschböhmen (Marek aj., 2000, s. 267).

Jednalo se o jednu z německých stran, jež se později nesloučila se Sudetoněmeckou stranou (ČSÚ, 2008). V roce 1929 to byla nejvíce volená německá strana v Československu s volebním ziskem 6,86 %.

8.7 HLINKOVA SLOVENSKÁ LUDOVÁ STRANA (HSLŠ)

Katolická politická strana, mající větší pole působnosti spíše na Slovensku a prosazující slovenskou autonomii. V roce 1929 opustila koaliční vládu. Důvodem bylo uvěznění poslance Vojtěcha Tuky²⁶, jež byl členem strany. (Malíř aj., 2005, s. 833). V Československé republice se získala 5,76 % hlasů.

²⁶ Tuka byl zatčen pro obvinění ze špionáže. Údajně donášel nejvyšším představitelům Maďarska.

8.8 NĚMECKÉ VOLEBNÍ SPOLEČENSTVÍ - DEUTSCHE WAHLGEMEISCHAFT (DW 29)

Jedna z nejmenších německých politických stran, jejíž cílem bylo sjednotit všechny německé demokratické strany (Malíř aj., 2005, s. 885-886). V Československé republice se získala 5,37 % hlasů.

8.9 ČESKOSLOVENSKÁ NÁRODNÍ DEMOKRACIE (ČSND)

ČSND byla založena v roce 1918, po rozpadu rakouských stran, jako Česká státoprávní demokracie. O rok později byla přejmenována na Československou národní demokracii (ČSÚ, 2008). Konzervativní pravicová strana získala v Československu 4,87 % hlasů.

8.10 NĚMECKÁ KŘEŠŤANSKO SOCIÁLNÍ LIDOVÁ STRANA - DEUTSCHE CHRISTLICH-SOZIALE VOLKSPARTEI (DCV)

Vycházela z tradiční rakouské křesťanskosociální strany z 90. let 19. století. V Československu vznikla v roce 1919 a nejsilněji působila v tradičních křesťanských a konzervativních oblastech jako byla jižní Morava a Opavsko (Marek aj., 2000, s. 273-274).

V Československu politická strana získala 4,71 %. Hlavním cílem DCV bylo udržení vlivu církve na školství a veřejný život obyvatelstva.

8.11 ČESKOSLOVENSKÁ ŽIVNOSTENSKO-OBCHODNICKÁ STRANA STŘEDOSTAVOVSKÁ (ČSŽO)

ČSŽO vznikla sloučením všech živnostenských stran v Československu v roce 1919 (ČSÚ, 2008). Strana propagující ochranu malých podnikatelů proti velkovýrobě získala v Československu 3,94 % hlasů.

8.12 NĚMECKÁ NACIONÁLNĚ SOCIALISTICKÁ STRANA DĚLNICKÁ - DEUTSCHE NATIONALSOZIALISTISCHE ARBEITPARTEI (DNSAP)

Nejradikálnější německá politická strana, jež vzešla ze své předchůdkyně z dob Rakouska-Uherska Deutsche Arbeiterpartei, od níž vyšel i program DNSAP. Ten zahrnoval nejen velkoněmecké myšlenky, ale i zárodky antisemitismu (Marek aj., 2000, s. 270). V Československé republice s podílem 2,77 % hlasů.

8.13 NĚMECKÁ NACIONÁLNÍ STRANA - DEUTSCHE NATIONALPARTEI (DNP)

Vznikala poměrně složitým způsobem. Na počátku existovalo mnoho nacionálně laděných německých spolků, z nichž se ustavila Deutschböhmisches Volkspartei. Pro svou velezrádnou činnost však byla zrušena a vznikla samotná DNP. Aby získala silný vliv, spojila se s Deutschsoziale Volkspartei a s Deutschnationale Partei. Konečná podoba DNP vznikla v prosinci 1919 (Malíř aj., 2005, s. 872-873).

Tato krajně pravicová strana, jejíž hlavním cílem bylo dosažení práva na sebeurčení Němců žijících v ČSR (Malíř aj., 2005, s. 874), Za celé Československo obdržela 2,56 % hlasů.

8.14 KOALICE POLSKÝCH A ŽIDOVSKÝCH STRAN (PŽ)

Polské i židovské politické strany fungovaly do roku 1929 samostatně. Z taktických důvodů se před parlamentními volbami v září 1929 spojily dohromady v tuto koalici (Malíř aj., 2005, s. 943-944) a v Československu získaly 1,42 % hlasů.

8.15 LIGA PROTI VÁZANÝM KANDIDÁTNÍM LISTINÁM (LIGA)

Liga deklarovala odpor vůči vázaným kandidátkám, které byly platné po celou dobu meziválečného Československa. Jejich princip spočíval v tom, že když volič odevzdal hlas určité straně, hlasoval vlastně pro všechny kandidáty uvedené na kandidátní listině, a proto mandáty dostávali ti politici, kteří byli na prvních místech v kandidátce (ČSÚ, 2008). Liga nakonec získala v Československu pouhých 0,96 % hlasů.

9. ANALÝZA VOLEB DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY NA HLUČÍNSKU V ROCE 1929

Tato kapitola seznamuje s výsledky voleb v Československu a na Hlučínku a zabývá se především analýzou celkových výsledků voleb na Hlučínku, načež je porovnává s vybranými demografickými ukazateli a to s národností a náboženským vyznáním obyvatelstva na Hlučínku a se sídelní strukturou obcí Hlučínska.

9.1 VÝSLEDKY VOLEB DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY V ROCE 1929

Z 14 611 000 obyvatel Československé republiky se k volbám mohlo dostavit 8 183 462 oprávněných voličů. Nakonec se voleb nezúčastnilo 688 459 voličů, přičemž největší neúčast byla na Podkarpatské Rusi (Náhlovský, 1930, s. 7*-11*). Volební účast tedy dosáhla celkem 91,59 %

Konkrétně v soudním okrese Hlučín²⁷ se nacházelo 28 948 oprávněných voličů, z nichž se k volbám dostavilo a svůj hlas odevzdalo 26 100 voličů (90,16 %), přičemž počet celkově platných hlasů činil 25 910. Ize tedy konstatovat, že volební účast na Hlučínku byla srovnatelná s celorepublikovou úrovní. Volební zisky jednotlivých stran, které se zúčastnily voleb na Hlučínku jsou znázorněny v následující tabulce.

Tab. 1. Celkové výsledky voleb na Hlučínku v roce 1929.

Politická strana	Počet hlasů		Politická strana	Počet hlasů	
	absolutní	relativní (%)		absolutní	relativní (%)
DCV	7 124	27,49	ČSND	818	3,16
DNP	3 877	14,96	DW 29	485	1,87
DSDAP	2 919	11,27	ČSŽO	234	0,9
ČSL	2 918	11,26	LIGA	178	0,69
DNSAP	1 779	6,87	HSLŠ	160	0,61
ČSSDS	1 684	6,5	PŽ	30	0,12
REP	1 391	5,37	ČS strany celkem	8 463	32,66
KSČ	1 233	4,76	Něm. Strany celkem	16 184	62,46
ČSNS	1 080	4,17	KSČ + PŽ	1 263	4,88
Celkem				25 910	100

Zdroj: Zemský archiv v Opavě, 1929.

²⁷ Území soudního okresu Hlučín zahrnovalo historické území Hlučínska.

Z tabulky vyplývá, že na Hlučínsku je zřejmá volební převaha německých politických stran, jež v konečném součtu získaly 62,46 % hlasů. Nejsilnější stranou byla Německá křesťansko sociální lidová strana, jež získala 27,49 % volebních hlasů. Druhou a třetí příčku v pomyslném volebním žebříčku obsadily také německé strany a to Německá nacionální strana a Německá sociálně demokratická strana dělnická. Ovšem mezi poslední jmenovanou německou politickou stranou a první nejúspěšnější československou politickou stranou, kterou byla Československá strana lidová, byl rozdíl pouhých 0,01 % hlasů.

U hlučínského obyvatelstva se opět projevila silná katolická víra, jež zde byla zakořeněna od dob Moravců, z velké míry zde také zapůsobil německý nacionalismus. Zajímavostí však je to, že většina obyvatelstva Hlučínska, přes 90 %, se přihlásila k národnosti československé (viz Příloha 1) a i přesto zde DNP dosáhla 15% volební podpory.

I když se na Hlučínsku nacházelo poměrně velké množství zemědělských statků a průmyslových podniků, neměly zde dělnické strany výraznější převahu. DSDAP sice dosáhla třetího nejlepšího výsledku, ale Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu či Československá sociálně demokratická strana dělnická, které se v celorepublikových výsledcích voleb do poslanecké sněmovny v roce 1929 umístily na prvních dvou příčkách, na Hlučínsku získaly dohromady jen necelých 12 % hlasů.

Zvláštností jsou také zisky Německého volebního společenství, jež byla na Hlučínsku nejméně volenou německou stranou, avšak v celkových výsledcích za Československou republiku to byla druhá nejúspěšnější německá strana.

Výrazně nízkého zisku volebních hlasů dosáhla i Koalice polských a židovských stran, u níž se spíše předpokládala větší volební podpora obyvatelstva, žijícího při hranicích s Polskem.

I po 9 letech od opětného připojení Hlučínska k Československé republice se ukazovala síla sto sedmdesát osmileté integrace k Prusku, respektive k Německému císařství.²⁸ Většina Hlučíňanů byla neustále nespokojena s životem ve staronové vlasti, což se projevilo i během voleb konaných v roce 1929.

²⁸ Nebo od roku 1919 k Výmarské republice.

10. JÁDRA VOLEBNÍ PODPORY NEJSILNĚJŠÍCH STRAN

Každá politická strana, jež na Hlučínsku získala volební hlasy, disponovala určitým jádrem volební podpory (viz výše). Jednalo se o obce, ve kterých míněná strana získala právě 50 % svého celkového volebního zisku v oblasti Hlučínska.

Mezi politické strany s největším ziskem volebních hlasů ve volbách do poslanecké sněmovny v roce 1929 patřily Německá křesťansko sociální lidová strana, Německá nacionální strana, Německá sociálně demokratická strana dělnická a Československá strana lidová. Všechny tyto čtyři strany obdržely jako jediné od obyvatelstva Hlučínska více než 10% zisk hlasů, přičemž ČSL se od v pořadí páté nejvíce volené strany na Hlučínsku Německé nacionálně socialistické strany dělnické lišila až o téměř 5 % větším ziskem hlasů.

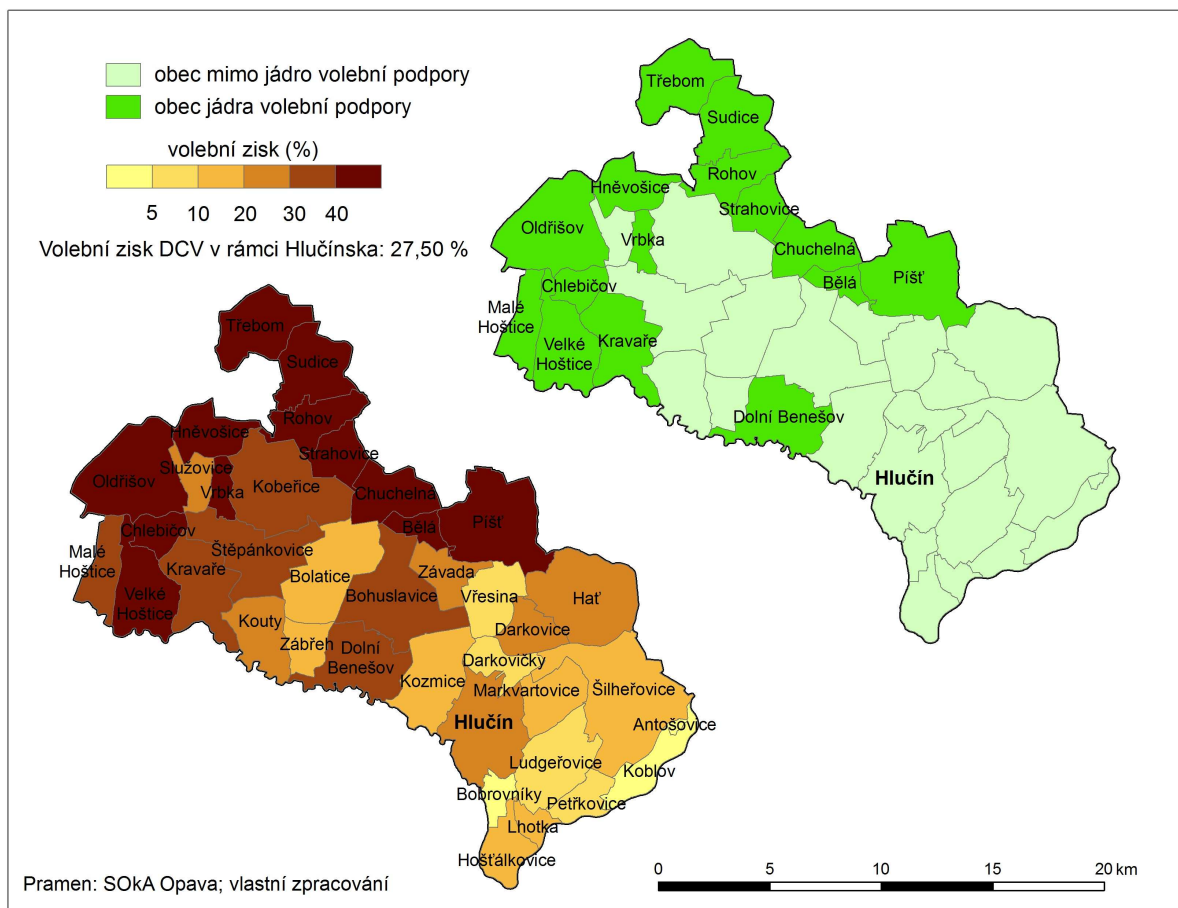
10.1 Německá křesťansko sociální lidová strana

DCV měla jádro volební podpory až v patnácti obcích Hlučínska.²⁹ Dokonce ve třech obcích byla tato podpora více než 60%. Největší volební podporu získala strana v obcích Sudice, kde dosahovala necelých 67 %, v Rohově, kde činil zisk necelých 62 %, a v obci Vrbka, kde se tato podpora vyšplhala na 60 %.

Jádra volební podpory se hojně nacházela v hraničních oblastech s Německem, ale i v jihozápadní části území Hlučínska, kde do roku 1920 vedla hranice Německého císařství (v letech 1919-1920 Výmarské republiky) s Rakouskem-Uherskem, popřípadě od roku 1918 s Československem.

Nejmenší výskyt volební podpory měla DCV ve východní oblasti Hlučínska, konkrétně v obcích Antošovice a Koblov, kdy dokonce v Antošovicích nezískala tato politická strana jediný hlas. Příčinou byl nejspíš nulový výskyt obyvatelstva s německou národností.

²⁹ Jmenovitě šlo o obce Sudice, Rohov, Vrbka, Hněvošice, Třebom, Píšť, Velké Hoštice, Chlebičov, Strahovice, Oldřišov, Bělá, Chuchelná, Malé Hoštice, Dolní Benešov a Kravaře.

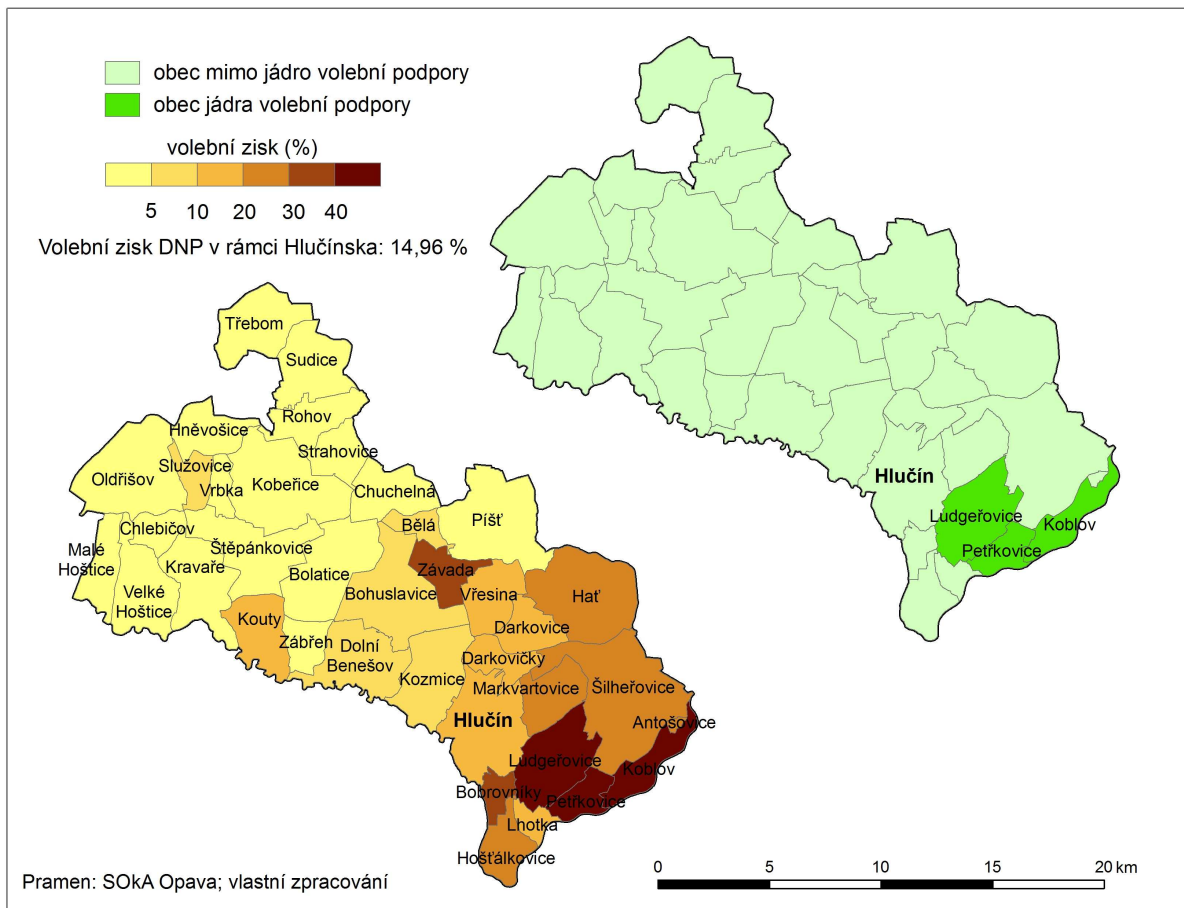

Obr. 2. Jádro volební podpory Německé křesťansko sociální lidové strany.

10.2 Německá nacionální strana

Nejvýraznější volební podpory dosáhla DNP v konkrétní oblasti sousedících tří obcí ležících ve východní části Hlučínska. Jednalo se o obce Ludgeřovice, Koblův a Petřkovice. Ve všech obcích tohoto jádra volební podpory dosáhly volební zisky strany více než 44 %, největší podpora byla v obci Ludgeřovice a to přes 49 %.

Pokud DNP srovnáme s DCV, je zde zřetelně vidět fakt, že východní obce Hlučínska byly spíše orientovány německým nacionálním směrem, oproti tomu západní obce byly spíše katolické orientace.

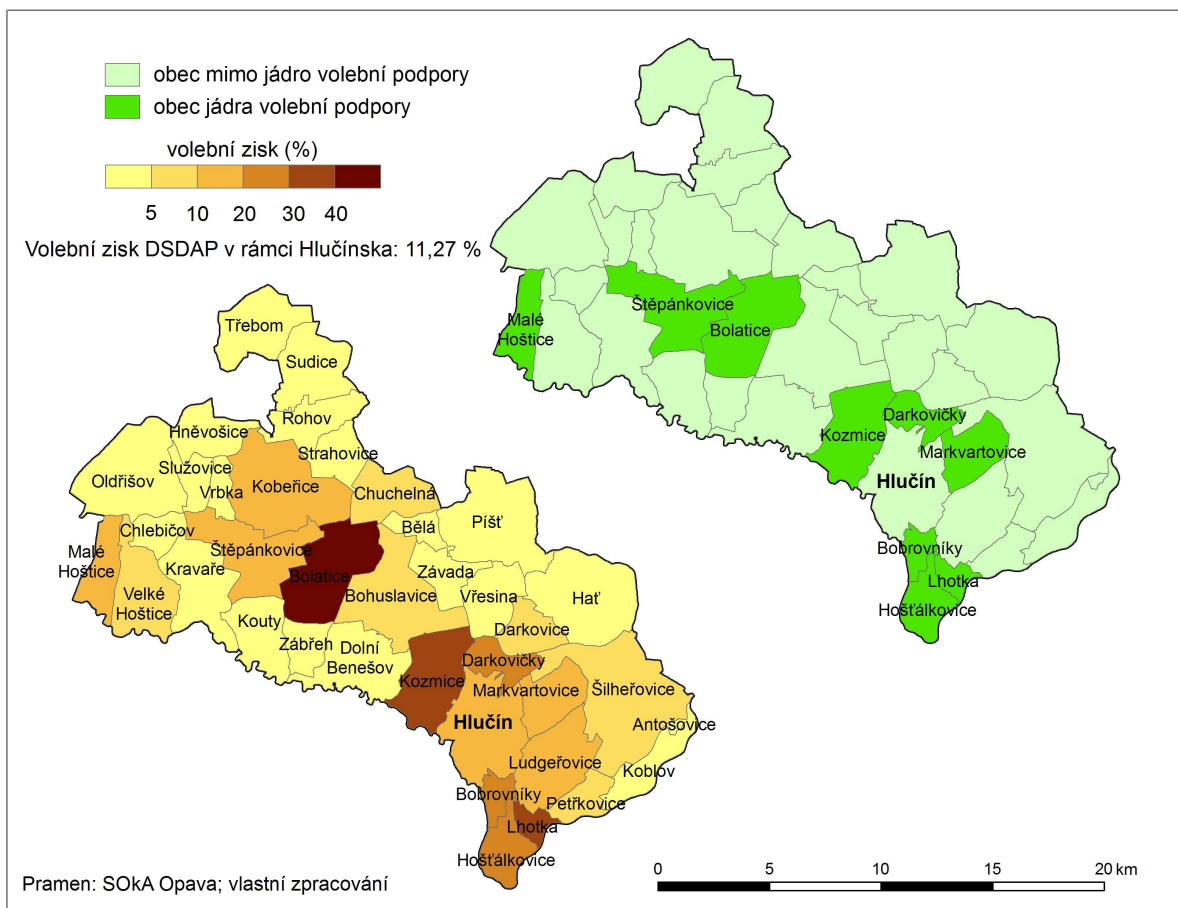
Obr. 3. Jádro volební podpory Německé nacionální strany.

10.3 Německá sociálně demokratická strana dělnická

Jádro volební podpory jedné z německých dělnických stran bylo nespojitě roztroušeno po celém Hlučínsku, jeho součástí bylo devět obcí.³⁰ Největší podpory se jí dostalo v obci Bolatice, necelých 41 % zisku volebních hlasů.

Na otázku, proč DSDAP neměla jádra volební podpory organizována v těsném sousedství, je jednoznačná odpověď. Obce, ve kterých tato strana získala většinu hlasů, se orientovaly na zemědělskou či průmyslovou výrobu. Jednalo se také o vesnice v okruhu největšího města Hlučín, kde se zemědělství, jako hlavní zdroj obživy, dalo v hojně míře předpokládat.

³⁰ Jednalo se o obce Bolatice, Kozmice, Lhotka, Darkovičky, Hošťálkovice, Bobrovníky, Štěpánkovice, Markvartovice a Malé Hoštice.

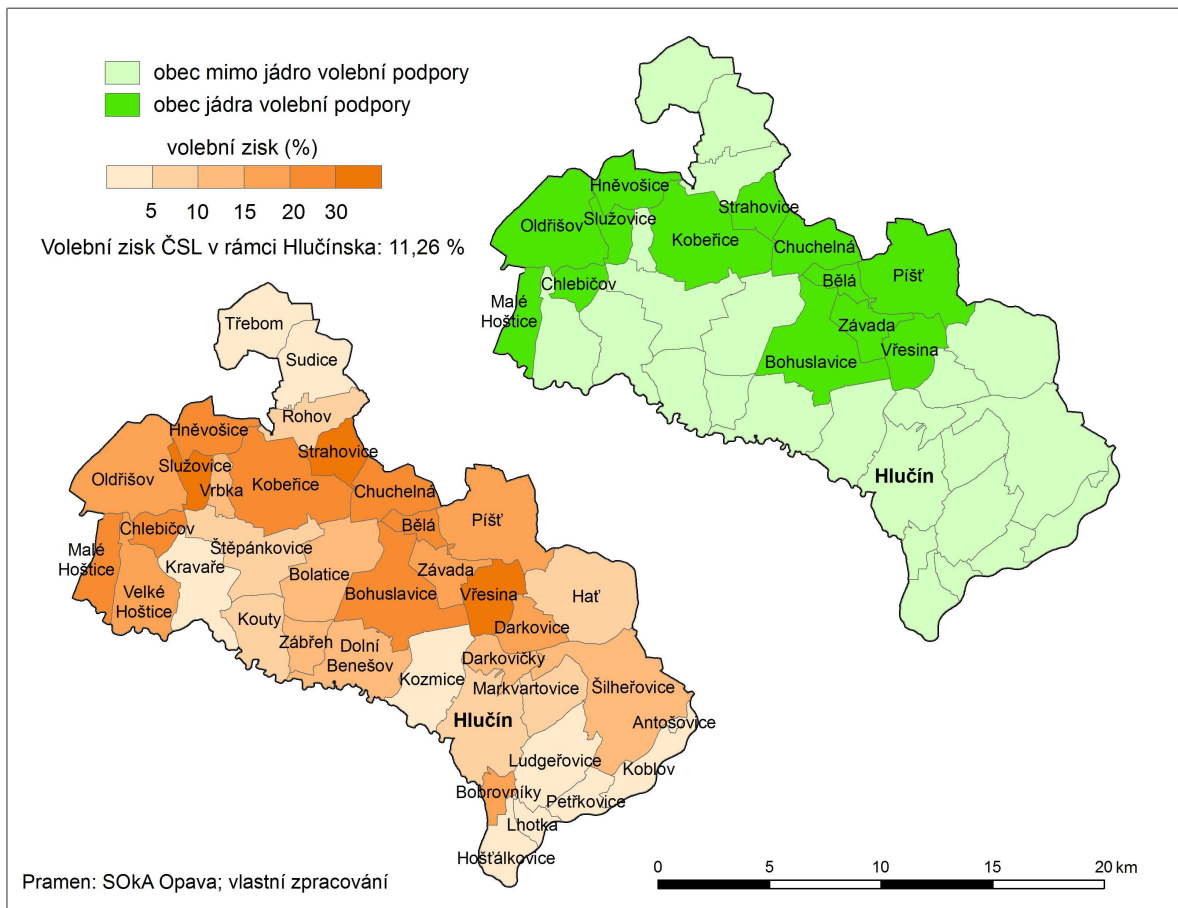
Obr. 4. Jádro volební podpory Německé sociálně demokratické strany dělnické.

10.4 Československá strana lidová

Volební podpora ČSL byla koncentrována v třinácti obcích Hlučínska.³¹ Stejně jako v případě DCV i podpora ČSL byla spíše v obcích ležících v západní části Hlučínska, ale i ve třech obcích Bohuslavice, Závada a Vřesina, které jsou situovány spíše ve střední části Hlučínska. Právě v obci Vřesina dosáhli českoslovenští lidovci největší volební podpory s více než 53 % hlasů.

Opět se potvrzuje fakt, že katolická církev formovala volební chování populace spíše v západních obcích Hlučínska.

³¹ Obce Vřesina, Strahovice, Služovice, Chuchelná, Bělá, Kobeřice, Hněvošice, Chlebičov, Malé Hoštice, Bohuslavice, Závada, Pišť a Oldřišov.

Obr. 5. Jádro volební podpory Československé strany lidové.

11. HLAVNÍ TRENDY V ROZMÍSTĚNÍ JADER VOLEBNÍ PODPORY

Podpora německých politických stran byla na Hlučínsku vysoká. Nejvíce se projevovala v okrajových částech Hlučínska, zejména při hranicích s Německem (DW 29), v západních (DCV a DNSAP) a východních (DNP) obcích Hlučínska a také v několika obcích, nacházejících se ve střední části regionu (DSDAP).

Až na jádro volební podpory ČSL, jež se táhlo od severozápadní části regionu do středu Hlučínska, měly československé strany jako ČSND, ČSNS, ČSSDS či REP patřící ve volbách ke stranám se středním ziskem volebních hlasů, svou volební podporu koncentrovánu ve středních a východních částech hlučínského regionu.

Co se týče ostatních politických stran, Komunistická strana Československa získávala volební hlasy především, stejně jako Československá strana lidová, v západních obcích Hlučínska. Koalice polských a židovských stran zase v obcích na východě Hlučínska.

Je zajímavé, že se jádra volební podpory slabších politických stran na Hlučínsku jako byly PŽ, ČSŽO či LIGA nacházela v obcích s největšími počty obyvatel a to v Hlučíně, Štěpánkovicích, Píšti nebo Šilheřovicích. Toto je jasně patrný příklad toho, že se menšiny (především židé a Poláci), vyskytující se na Hlučínsku, sdružovaly ve větších městech, kde mohly dostat alespoň nějaké politické moci. Výjimku však tvořila HSLS, jejíž volební zisky byly spíše výrazné v západních obcích Hlučínska. Tento fakt ovšem zase potvrzuje výskyt křesťansky orientovaných politických stran v západní části Hlučínska.

11.1 MÍRA PŘEKRYTÍ JADER VOLEBNÍ PODPORY

Jedná se o určité území, na němž došlo k překrytí jader volební podpory dvou politických stran. Výsledkem jsou pak informace o odlišnosti či podobnosti jader volební podpory jednotlivých politických stran.

Tabulky zobrazují míru překrytí jader volební podpory čtyř nejsilnějších stran na Hlučínsku.

Tab. 2. Počet překrývajících se obcí v jádru volební podpory.

strana	ČSL	DCV	DNP	DSDAP
ČSL		8	0	1
DCV	8		0	1
DNP	0	0		0
DSDAP	1	1	0	

Zdroj: Zemský archiv v Opavě, 1928; vlastní výpočty

Z tabulky 2. je zřejmé, že nejvíce se překrývají jádra volební podpory dvou křesťansky orientovaných stran ČSL a DCV. Překrytí jader volební podpory u dvou různých německých politických stran je nulové, až na výjimku DCV a DSDAP.

Tab. 3. Procentuální počet překrývajících se obcí v jádru volební podpory jednotlivých politických subjektů (v %).

strana	Počet obcí jádra	Z toho podíl obcí (%), které jsou zároveň v jádru volební podpory			
		ČSL	DCV	DNP	DSDAP
ČSL	13		61,54	0	7,69
DCV	15	61,54		0	6,66
DNP	3	0	0		0
DSDAP	9	7,69	6,66	0	

Zdroj: Zemský archiv v Opavě, 1928; vlastní výpočty

Tabulka 3., vyjadřující procentuální počty překrývajících se obcí v jádru volební podpory nejsilnějších politických stran na Hlučínsku, poměrně přesně kopíruje předchozí tabulku. Vyplývá zde i to, že dvě křesťansky orientované politické strany DCV a ČSL měly ve více jak 60 % shodné obce výskytu jejich jader volební podpory..

11.2 FAKTOROVÁ PODMÍNĚNOST VOLEBNÍCH ZISKŮ STRAN

Následující část práce byla zpracována na základě aplikace korelačního počtu, jehož podstata je definována výše. Podstatou této podkapitoly je snaha nastínit závislost volebních zisků politických subjektů v jednotlivých obcích Hlučínska na základě vybraných demografických struktur. Data k těmto strukturám byla čerpána z publikace Statistický lexikon obcí v republice Československé (1935), jež byl vydán Státním úřadem statistickým.

Zmíněná publikace disponuje pouze údaji o populační velikosti obcí a jejich náboženské a národnostní struktuře. Proto byly tyto tři ukazatele vybrány.

11.2.1 Analýza vztahu volebních zisků stran a národnostní struktury Hlučínska

Následující tabulka se zkoumá korelačními koeficienty mezi výsledky jednotlivých politických stran a národnostní strukturou obyvatelstva Hlučínska. Výsledná čísla jsou zaokrouhlená na tři desetinná místa.

Tab. 4. Korelační koeficienty mezi výsledky jednotlivých politických stran a národnostní strukturou obyvatelstva na Hlučínsku pro volby 1929.

	Čechoslováci	Němci	Poláci	ostatní
KSČ	0,169	-0,160	-0,027	-0,125
DW 29	-0,909	0,919	-0,072	0,119
DSDAP	0,147	-0,144	-0,029	-0,058
PŽ	0,160	-0,165	0,316	-0,014
DNP	0,181	-0,203	0,167	0,165
ČSNS	0,037	-0,069	0,427	0,268
ČSSDS	0,182	-0,230	0,051	0,428
LIGA	0,157	-0,148	-0,038	-0,117
ČSND	0,129	-0,161	0,065	0,284
ČSL	0,349	-0,335	-0,086	-0,215
REP	0,357	-0,343	-0,205	-0,199
ČSŽO	0,090	-0,144	0,336	0,479
DCV	-0,379	0,412	-0,146	-0,211
HSLs	0,159	-0,141	-0,106	-0,207
DNSAP	-0,066	0,061	0,141	0,056

Zdroj: Statistický lexikon obcí v republice Československé, 1935; vlastní zpracování

Dalo se předpokládat, že nejmenší korelace u Čechoslováků bude dosahovat některá z německých politických stran. V tomto případě se jednalo o Německé volební společenství, jež dosahovala hodnot hodně blízko k -1. Největší korelace s československou národností měly dvě československé politické strany a to lidovci a agrárníci.

Co se týče německé národnosti, není překvapením největší korelace s Německé volební společenství a v druhém pořadí s DCV. Zajímavý může být fakt, že záporné korelace mezi československými politickými stranami a německou národností nedosahují hodnot větších než -0,34.

Korelace Poláků jsou poněkud výjimečné, protože korelace s Koalicí polských a židovských stran je možná překvapivě až v pořadí třetí největší. Předběhly ji hodnoty

korelací Poláků s dvěma českými stranami, a to s národními socialisty a živnostensko-obchodní stranou.

U zbývajících národností uvedených ve sčítacím listu z roku 1930 vévodily vysoké hodnoty korelací opět v souvislosti s živnostníky a také s Československou sociálně demokratickou stranou dělnickou.

11.2.2 Analýza vztahu volebních zisků stran a náboženské struktury Hlučínska

Tato podkapitola se zabývá analýzou volebního zisku politických stran a náboženské struktury na Hlučínsku. V tabulce níže jsou vypočítány korelační koeficienty mezi volebními zisky stran a náboženským vyznáním obyvatelstva Hlučínska. Výsledky jsou zaokrouhleny na tři desetinná místa.

Tab. 5. Korelační koeficienty mezi výsledky jednotlivých politických stran a náboženskou strukturou obyvatelstva na Hlučínsku pro volby 1929.

	římští katolíci	evangelíci	čechoslováci ³²	izraelité	bez vyznání
KSČ	0,083	-0,112	0,033	0,006	0,089
DW 29	-0,344	0,494	-0,199	-0,069	-0,114
DSDAP	0,048	-0,128	0,115	0,019	0,182
PŽ	0,023	-0,124	0,276	0,327	0,062
DNP	-0,159	-0,091	0,609	0,108	0,364
ČSNS	-0,125	0,014	0,118	0,409	0,229
ČSSDS	-0,009	-0,169	0,534	0,086	0,124
LIGA	0,124	-0,107	-0,047	-0,009	-0,065
ČSND	-0,229	-0,0386	0,644	0,025	0,472
ČSL	0,320	-0,222	-0,419	-0,046	-0,264
REP	0,389	-0,232	-0,355	-0,182	-0,400
ČSŽO	-0,124	-0,071	0,517	0,422	0,215
DCV	-0,139	0,347	-0,437	-0,095	-0,188
HSLŠ	0,139	-0,109	-0,074	0,205	-0,161
DNSAP	0,139	-0,087	-0,097	-0,052	-0,139

Zdroj: Bartoš, Schulz, Trapl, 1995; vlastní zpracování

Prokázaný vztah mezi římskými katolíky volebními zisky lidovců není příliš překvapivým zjištěním, zajímavější je spíš ještě vyšší hodnota korelace katolíků s agrárníky. Můžeme se tudíž domnívat, že mnoho obyvatelstva na Hlučínsku hlásícího se k římskokatolickému vyznání bylo zemědělsky či řemeslnicky orientováno. Jednalo se zejména o obyvatelstvo žijící na venkově. Zarážející může být hodnota korelace římských

³² Příslušníci Československé církve.

katolíků s DCV, jež má záporný charakter. Naproti tomu není překvapením vyšší hodnota záporné korelace s DW 29.

Německé volební společenství však společně s Německou křesťansko sociální lidovou stranou však dosahuje vysoké korelace s evangelicky zaměřeným obyvatelstvem Hlučínska. Společně s Českou stranou národní sociální, jejíž kladná korelace se však více blíží k nule, tvoří jediné kladné korelace s evangelíky.

Pokud dosud žádné korelace týkající se výše zmíněných dvou náboženství nevykazovaly výrazně překvapivé výsledky, pak vysoce kladná hodnota korelace představitelů československé církve s Německou nacionální stranou je více než zarážející. Daná hodnota může vykazovat tak výraznou kladnou korelaci i proto, že v obcích Hlučínska vznikaly komunity československých úředníků, jež Československou církev vyznávaly. Další kladné korelace příslušníků Československé církve s vysokou hodnotou přísluší již československým politickým stranám a to ČSSDS, ČSND A ČSŽO.

Logickým se jeví poměrně vysoká hodnota kladné korelace izraelitů s Koalicí polských a židovských stran a s Československou živnostenskou-obchodní stranou. Opět jako v případě polské národnosti je zde patrná určitá náklonnost k Československým národním socialistům.

Kladná korelace obyvatelstva bez vyznání s DNP a ČSND je namísto stejně jako vysoká záporná korelace s agrárníky, kde se jen potvrzuje fakt, že obyvatelstvo Hlučínska se zemědělským či rolnickým zaměřením vyznávalo římskokatolické náboženství. Dala by se také očekávat vyšší kladná korelace levice s obyvatelstvem bez vyznání, přesto tomu tak není.

11.2.3 Analýza vztahů volebních zisků stran a sídelní struktury

Tab. 6. Korelační koeficienty mezi výsledky jednotlivých politických stran a velikostními kategoriemi obcí na Hlučínsku pro volby 1929.

	KSČ	DW 29	DSDAP	PŽ	DNP	ČSNS	ČSSDS	DNSAP
Korelační index	0,115368	-0,16945	0,220131	0,123546	0,259287	0,214697	0,029401	0,251503
Koeficient korelace	1,330985	2,871197	4,84577	1,526368	6,722974	4,609486	0,086442	6,325353
	LIGA	ČSND	ČSL	REP	ČSŽO	DCV	HSLS	
Korelační index	-0,02646	0,233589	-0,37455	-0,33854	0,328041	-0,19304	-0,08925	
Koeficient korelace	0,070004	5,456392	14,02854	11,46063	10,76108	3,726514	0,79652	

Zdroj: Zdroj: Statistický lexikon obcí v republice Československé, 1935; vlastní zpracování

Z tabulky vyplývá, že korelace mezi velikostními kategoriemi obcí a výsledky politických stran jsou průkazné pouze v případě Československé živnostensko obchodní strany středostavovské. Tato strana měla v obcích vysokou volební podporu. Proti tomu Československá strana lidová či agrárníci, jejichž korelace nabývají nejvyšších záporných hodnot, nabývaly volební podpory spíše na venkově.

12. DISKUZE A ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce byla analýza parlamentních voleb na Hlučínsku konaných v roce 1929. Důraz byl kladen na prostorový kontext jevu voleb, jež byl zanalyzován. Zkoumáno bylo rozložení volební podpory jednotlivých stran, které na Hlučínsku získaly volební hlasy, dále pak byla analyzována jednotlivá jádra volební podpory, převážně u politických stran s největším ziskem volebních hlasů, překrytí těchto jader v daném území a v závěru práce byly porovnávány výsledky jednotlivých politických stran s vybranými demografickými ukazateli (národnost, náboženství, sídelní struktura) prostřednictvím korelačních koeficientů.

Podpora jednotlivých politických stran byla na Hlučínsku rozdílná. Největšího volebního zisku dosáhly německé politické strany, jež byly hlučínské obyvatelstvo více zaujaly než strany československé a ostatní. Vítězně z těchto voleb vyšla Německá křesťansko sociální strana lidová, následována další Německou nacionální stranou. Z československých politických stran výrazně uspěla jen Československá strana lidová.

Jádra volební podpory většiny politických stran se nacházela různě po celém území Hlučínska. Někdy dokonce tvořila i shluk několika obcí, ve kterých převládalo myšlení konkrétní politické strany. V obcích nacházejících se v západní části Hlučínska měly velkou volební podporu zejména křesťansky orientované politické strany jako DCV, ČSL či HSLS. Oproti tomu v obcích ležících ve východní části dominovaly radikální německé politické strany jako DNP. Jádra volební podpory stran reprezentující dělnickou většinu byla rovnoměrně rozložena po celém Hlučínsku a převážně se nacházela v menších zemědělsky orientovaných obcích. Oproti tomu politické strany orientované na příslušníky polských či židovských národnostních menšin měli největší volební podporu ve větších městech Hlučínska. Největší překrytí jader volební podpory tvořily křesťanské politické strany.

Některé korelační koeficienty vykazovaly překvapující výsledky. Kupříkladu výška kladné korelace příslušníků československé církve s Německou nacionální stranou je velkou zajímavostí a lze se pouze domnívat, co tento fakt mohlo způsobit. Mnoho obyvatelstva na Hlučínsku hlásící se k římskokatolickému vyznání se zabývalo zemědělskou či řemeslnickou činností. Dokazuje to poměrně vysoká korelace příslušníků římskokatolické církve s Republikánskou stranou zemědělského a malorolnického lidu. Obyvatelstvo polské národnosti či příslušníci izraelského vyznání také měly vysoký korelační koeficient s Československou stranou národně sociální či Československou stranou živnostensko-

obchodnickou. Tyto výsledky jen potvrzují fakt, že příslušníci židovského vyznání nebo židovské národnosti ještě v této době hojně vykonávají obchodnickou činnost.

Historické Hlučínsko bylo specifickým regionem, který se ve volebních výsledcích z roku 1929 výrazně lišil od celkových výsledků v Československé republice. I když se většina obyvatelstva o rok později v sčítání lidu hlásilo k československé národnosti, stále československým politickým stranám natolik nedůvěřovalo, aby jim odevzdalo více volebních hlasů a tím splynulo hlouběji se staronovou vlastí. Neustále se obávalo útoků ze strany ostatního obyvatelstva Československa, a proto si i po devíti letech od připojení zpět k staronové vlasti udržovalo svou specifičnost.

SUMMARY

This bachelor work examines the historical and geographical analysis of parliamentary elections in the Hlučínsko region held in 1929. The main characteristic investigated is the electoral support of the population, who lived in Hlučínsko, to the political parties that won electoral votes in the parliamentary elections in this territory.

In 1742, when the Austro-Hungarian Monarchy lost the first Silesian war with Prussia, the Hlučínsko region became part of the Prussian Kingdom. This state was very different than Austria-Hungary. A lot of things were new for the citizens of Hlučínsko. But they had to accept the changes and adapt. The consequences of this historical background were felt during the process of the formation of new independent states. After the end of the Great War, Austro-Hungarian Monarchy disintegrated into many new countries. One of these countries was the Czechoslovakian Republic, which in 1920 obtained the old-new region Hlučínsko. But even after nine years, the inhabitants of the Hlučín district were distrustful of the Czech government and its political parties.

Accordingly, German political parties achieved better results in the parliamentary elections than Czech parties. The winner of this election was the German Christian Social People's Party, which obtained 27,49 % votes. The Czechoslovakian political party which won the most electoral votes was the Czechoslovak People's Party. These facts confirm the great influence of the Christian religion in this region.

But every political party had the support of voters in different parts of Hlučínsko. In the western parts of this region, Christian parties like DCV, ČSL and HSLS won many votes. By contrast, in the eastern part of this region, it was the German political parties, especially the German National Party, that won the majority of votes. Parties which dealt with workers issues were selected in every community where the farms were located.

Although most inhabitants preferred Czech nationality in parliamentary elections in the Hlučínsko region in 1929 German parties wins with 62,46 % votes.

Key words: Hlučínsko region, elections, analysis

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

PRAMENY

Zemský archiv v Opavě, fond Krajská volební komise Moravská Ostrava, karton 10, inv. č. 61, Přehled o výsledcích voleb do národního shromáždění roku 1929 – Volba do poslanecké sněmovny.

LITERATURA

Publikace:

- BARTOŠ, J.; SCHULZ, J.; TRAPL, M.: *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948-1960 (okresy Ostrava, Fryštát, Hlučín)*. Olomouc, 2005, v tisku.
- BRÁZDIL, R. a kol.: *Statistické metody v geografii: cvičení*. Brno 1981. 177 s.
- BROKLOVÁ, E.: *První československá ústava*. Praha 1992. 222 s.
- CABADA, L.: *Český stranický systém 1890-1939*. Plzeň 2000. 102 s.
- DOBEŠ, J.; JANÁK, J.; HLEDÍKOVÁ, Z.: *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha 2005. 568 s.
- FILIP, J.; SCHELLE, K.: *Vývoj a současnost voleb a volebního práva v ČSFR*. Brno 1992. 128 s.
- KAPRAS, J.: *České Slezsko a státní převrat*. Opava 1927. 36 s.
- KAPRAS, J.: *O naše Hlučínsko*. Praha 1935.
- KÁRNÍK, Z.: *Malé dějiny československé*. Praha 2008. 502 s.
- KOPA, Ondřej. Připojení Hlučínska k Československému státu 4. února 1920. In *Několik příspěvků k dějinám Hlučínska v 16. - 20- století*. Kravaře 1994.
- KOŘENÝ, G.: *Dnešní Hlučínsko*. Opava 1924. 44 s.
- KREJČÍ, O.: *Nová kniha o volbách*. Praha 2006. 481 s.
- MALÍŘ, J. a kol.: *Politické strany*. Brno 2005.
- MALOHLAVA, R.; KÁŇA, O.; MARIÁNEK, V.: *Stručný přehled vývoje Hlučínska*. Ostrava 1960. 80 s.
- MAREK, P. a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861 – 1998*. Olomouc 2000. 403 s.
- Národní shromáždění Republiky československé v prvním desetiletí*. Praha :
Předsednictvo Poslanecké sněmovny a Předsednictvo Senátu 1928.

NÁHLOVSKÝ, J.: *Volby do Poslanecké sněmovny v říjnu 1920*. Praha 1930. 48 s.

PLAČEK, V.: *Prajzáci: aneb k osudům Hlučínska 1742-1960*. Háj ve Slezsku 2007a. 179 s.

PLAČEK, V.: *Prajzáci II.: aneb k osudům Hlučínska 1920-1938*. Háj ve Slezsku 2007b. 235 s.

Statistický lexikon obcí v republice Československé. Praha : Státní úřad statistický 1935.

STRÁNSKÝ, R.: *Hlučínsko*. Opava 1938. 32 s.

TOMEŠ, J. a kol.: *Český biografický slovník XX. Století: 3. díl: Q-Ž*. Praha 1999. 587 s.

VEČEREK, J, ŠEFČÍK, E.: *Několik příspěvků k dějinám Hlučínska v 16.-20. století*. Kravaře 1994. 32 s.

Články:

PLAČEK, V.: *Hlučínští Moravci v Pruském Slezsku a jejich spjatost s katolickou církví do sjednocení Německa roku 1871*. Vlastivědné listy Slezska a severní Moravy. 1996, 22, 2, s. 5-8.

PLAČEK, V.: *Uzavřenost Hlučínska v minulosti, jedna z hlavních příčin jeho zvláštností*. Vlastivědné listy. 1997, 23, 2, s. 7-11.

ŠTĚRBOVÁ, J.: *Královský úřad v Opavě a jeho význam pro dějiny Slezska*. Vlastivědné listy Slezska a severní Moravy. 1992, 18, 2, s. 1-4.

Internetové zdroje:

Český statistický úřad [online], 2011. Dostupné z WWW: <www.czso.cz>.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1: Národnostní a náboženská struktura obyvatelstva Hlučínska roce 1929.
- Příloha č. 2: Celkový přehled volebních výsledků ve volbách do poslanecké sněmovny na Hlučínsku v roce 1929.
- Příloha č. 3: Počet překrývajících se obcí v jádru stabilní podpory.
- Příloha č. 4: Procentuální počet překrývajících se obcí v jádru stabilní podpory jednotlivých politických subjektů (v %).
- Příloha č. 5: Jádro volební podpory Československé národní demokracie.
- Příloha č. 6: Jádro volební podpory Československé strany národně socialistické.
- Příloha č. 7: Jádro volební podpory Československé sociálně demokratické strany dělnické.
- Příloha č. 8: Jádro volební podpory Československé živnostensko-obchodnické strany středostavovské.
- Příloha č. 9: Jádro volební podpory Německé nacionálně socialistické strany dělnické.
- Příloha č. 10: Jádro volební podpory Německého volebního společenství.
- Příloha č. 11: Jádro volební podpory Hlinkovy slovenské ľudovi strany.
- Příloha č. 12: Jádro volební podpory Komunistické strany Československa.
- Příloha č. 13: Jádro volební podpory Ligy proti vázaným kandidátním listinám.
- Příloha č. 14: Jádro volební podpory Koalice polských a židovských stran.
- Příloha č. 15: Jádro volební podpory Republikánské strany zemědělského a maloroľnického lidu.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1.

Tab. 7. Národnostní a náboženská struktura obyvatelstva Hlučínska v roce 1929.

Obec	Počet obyvatel	Národnost				Náboženské vyznání					
		československá	německá	polská	jiná	římskokatolické	evangelické	československé	izraelské	jiné a neudané	bez vyznání
Antošovice	158	144	0	0	14	156	0	2	0	0	0
Bělá	476	470	1	0	5	476	0	0	0	0	0
Bobrovníky	680	649	20	0	11	671	1	8	0	0	0
Bohuslavice	1 273	1 204	52	0	17	1 266	6	0	0	0	1
Bolatice	2 487	2 386	54	0	47	2 478	4	1	0	1	3
Darkovice	1 003	982	4	0	17	1 002	0	1	0	0	0
Darkovičky	937	915	2	0	20	933	0	1	0	0	3
Dolní Benešov	1 974	1 843	104	0	27	1 950	4	12	0	3	5
Hať	1 960	1 900	38	0	22	1 936	9	7	0	1	7
Hlučín	5 068	4 400	517	9	142	4 831	25	113	21	4	74
Hněvošice	694	685	4	0	5	690	3	0	0	0	1
Hošťálkovice	1 352	1 289	41	0	22	1 334	2	10	0	2	4
Chlebičov	659	643	10	0	6	646	8	4	0	0	1
Chuchelná	872	800	46	0	26	844	10	0	0	7	11
Kobeřice	2 050	1 970	53	0	27	2 040	9	0	0	0	1
Koblov	1 859	1 772	51	0	36	1 802	15	30	0	4	8
Kouty	1 610	1 416	147	0	47	1 601	0	6	0	0	3
Kozmice	1 252	1 200	33	0	19	1 248	0	2	0	0	2
Kravaře	4 108	3 543	357	15	193	4 050	25	14	1	3	15
Lhotka	1 017	942	41	0	34	985	7	10	0	0	15
Ludgeřovice	3 916	3 657	178	0	81	3 818	19	35	0	6	38
Malé Hoštice	1 184	1 000	151	0	33	1 151	23	0	0	0	10
Markvartovice	1 335	1 280	27	0	28	1 327	5	0	0	0	3
Oldřišov	1 328	1 222	83	0	23	1 300	14	6	4	0	4
Petřkovice	3 206	2 979	131	5	91	2 994	58	55	2	7	90
Příst'	1 689	1 591	42	0	56	1 672	2	5	0	0	10
Rohov	607	543	44	0	20	596	10	1	0	0	0
Služovice	355	346	5	0	4	355	0	0	0	0	0
Strahovice	693	683	2	0	8	693	0	0	0	0	0
Sudice	982	184	759	0	39	845	130	2	0	0	5
Šilheřovice	1 564	1 335	74	15	140	1 517	17	9	10	1	10
Štěpánkovice	2 052	1 913	131	0	8	2 041	0	6	0	0	5
Třebom	752	43	684	0	25	749	3	0	0	0	0
Velké Hoštice	1 558	1 416	103	0	39	1 547	3	5	0	0	3
Vrbka	210	206	4	0	0	210	0	0	0	0	0
Vřesina	670	648	0	0	22	665	0	0	0	5	0
Zábřeh	720	704	6	0	10	715	5	0	0	0	0
Závada	424	413	9	0	2	418	3	3	0	0	0
Celkem	54 734	49 316	4 008	44	1 366	53 552	420	348	38	44	332
Celkem v %	100	90,1	7,32	0,08	2,5	97,84	0,77	0,63	0,07	0,08	0,61

Zdroj: Bartoš, Trapl, 2011, s. 138-172; SLDB, 1930.

Příloha č. 2.

Tab. 8. Celkový přehled volebních výsledků ve volbách do poslanecké sněmovny na Hlučínsku v roce 1929.

Obec	Počet obyvatel	Politické strany														
		KSČ	DW 29	DSDAP	PŽ	DNP	ČSNS	ČSSDS	LIGA	ČSND	ČSL	REP	ČSŽO	DCV	HSLŠ	DNSAP
Antošovice	158	0	0	3	0	17	2	26	0	8	3	7	2	0	0	0
Bělá	476	1	0	1	1	11	3	0	1	0	54	37	0	81	2	0
Bobrovníky	680	5	0	62	1	81	5	44	5	8	44	0	0	13	1	1
Bohuslavice	1273	17	10	47	0	50	11	13	13	1	129	81	3	203	3	60
Bolatice	2487	61	0	458	0	22	26	54	4	6	119	139	7	225	3	7
Darkovice	1003	9	2	26	2	61	5	62	33	16	67	22	4	104	12	15
Darkovičky	937	5	1	115	0	45	40	44	6	20	59	42	4	25	0	5
Dolní Benešov	1974	7	17	44	0	51	101	59	5	12	101	56	9	363	9	132
Hať	1960	28	39	43	2	249	57	41	8	33	73	123	5	197	2	10
Hlučín	5068	63	18	432	8	280	166	340	37	70	187	30	68	654	9	78
Hněvošice	694	12	27	4	0	0	10	2	0	1	83	0	0	194	1	2
Hošťálkovice	1352	11	0	146	1	126	15	101	0	8	13	13	3	102	17	67
Chlebičov	659	17	3	9	0	0	3	4	3	2	81	37	7	187	1	0
Chuchelná	872	2	6	28	0	17	30	10	4	0	105	9	2	150	0	1
Kobeřice	2050	125	0	111	0	14	11	30	1	1	252	88	4	351	8	11
Koblov	1859	66	9	42	0	431	57	124	4	142	33	11	9	30	3	11
Kouty	1610	57	14	4	0	103	17	1	0	1	45	13	8	178	8	295
Kozmice	1252	6	14	184	1	38	13	78	12	24	29	72	1	100	6	5
Kravaře	4108	117	7	70	1	32	66	21	4	8	75	50	11	645	6	708
Lhotka	1017	89	0	153	0	54	8	46	2	12	14	23	1	97	1	1
Ludgeřovice	3916	127	6	213	3	916	48	133	6	116	58	31	10	166	4	19
Malé Hoštice	1184	22	3	104	0	13	26	14	6	7	128	12	5	228	7	9
Markvartovice	1335	8	2	117	1	183	48	43	1	40	48	57	3	77	1	5
Oldříšov	1328	63	11	30	0	11	16	7	0	3	113	52	1	280	37	28
Petřkovice	3206	46	6	105	3	673	55	196	5	241	63	7	13	108	1	5
Píšť	1689	10	1	16	0	13	17	6	1	7	151	108	9	428	2	15
Rohov	607	2	36	0	0	6	7	0	3	0	22	49	0	200	0	2
Služovice	355	39	4	5	0	12	2	1	0	1	59	13	1	48	0	7
Strahovice	693	1	0	7	0	5	24	4	1	0	132	10	1	148	4	0
Sudice	982	5	106	18	0	8	17	0	0	2	3	3	2	346	0	9
Šilheřovice	1564	25	9	69	3	203	86	65	4	20	116	24	15	114	2	19
Štěpánkovice	2052	70	7	185	1	25	33	25	3	1	89	54	18	317	3	96
Třebom	752	0	124	9	0	3	8	1	0	0	2	0	0	218	0	33
Velké Hoštice	1558	94	1	37	1	8	21	14	1	0	105	16	5	368	0	24
Vrbka	210	2	0	3	0	1	0	1	0	0	11	15	0	55	1	2
Vřesina	670	1	0	6	0	43	2	21	0	5	165	37	1	22	4	2
Zábřeh	720	16	2	12	0	1	21	52	5	0	46	21	1	55	0	90
Závada	424	4	0	1	1	71	3	1	0	2	41	29	1	47	2	5
Celkem	54734	1233	485	2919	30	3877	1080	1684	178	818	2918	1391	234	7124	160	1779

Zdroj: Zemský archiv v Opavě, 1929; vlastní výpočty

Příloha č. 3.

Tab. 9. Počet překrývajících se obcí v jádru stabilní podpory.

strana	ČSL	ČSND	ČSNS	ČSSDS	ČSŽO	DCV	DNP	DNSAP	DSDAP	DW 29	HSLs	KSČ	LIGA	PŽ	REP
ČSL		0	2	0	2	8	0	0	1	0	4	3	1	2	6
ČSND			1	1	1	0	2	0	1	0	0	0	0	0	0
ČSNS				1	2	3	0	0	2	0	1	0	2	2	1
ČSSDS					1	0	1	0	3	0	2	0	5	3	1
ČSŽO						2	0	0	1	0	0	1	1	2	2
DCV							0	1	1	3	3	2	0	1	5
DNP								0	0	0	0	1	0	0	0
DNSAP									0	0	0	1	0	0	0
DSDAP										0	2	1	2	1	1
DW 29											0	0	0	0	1
HSLs												1	1	1	1
KSČ													0	0	0
LIGA														3	2
PŽ															2
REP															

Zdroj: Zemský archív v Opavě, 1928; vlastní výpočty

Příloha č. 4.

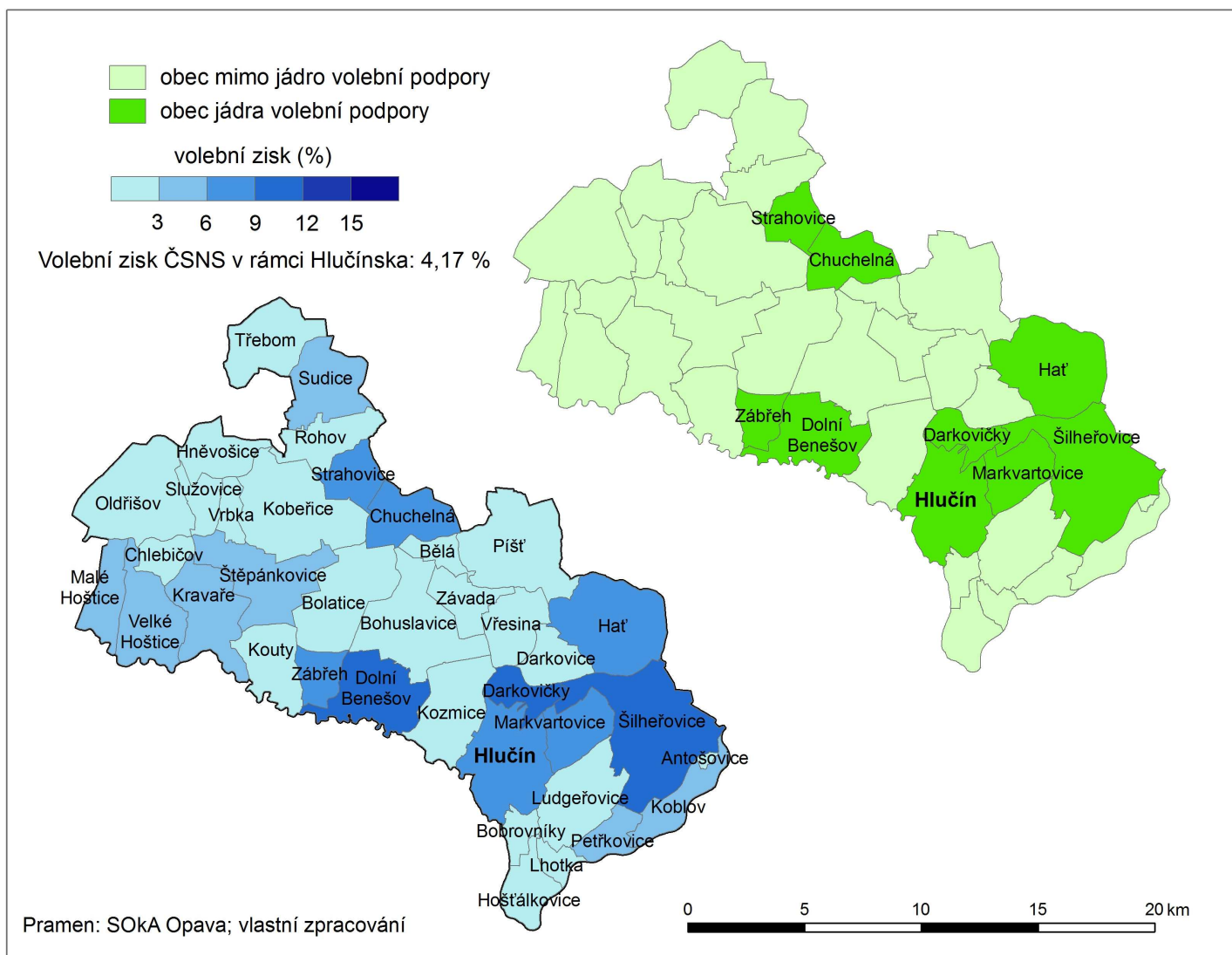
Tab. 10. Procentuální počet překrývajících se obcí v jádru stabilní podpory jednotlivých politických subjektů (v %).

strana	Počet obcí jádra	Z toho podíl obcí (%), které jsou zároveň v jádru volební podpory														
		ČSL	ČSND	ČSNS	ČSSDS	ČSŽO	DCV	DNP	DNSAP	DSDAP	DW 29	HSLs	KSČ	LIGA	PŽ	REP
ČSL	13		0	15,38	0	15,38	61,54	0	0	7,69	0	30,77	23,07	7,69	15,38	46,15
ČSND	4			25	25	25	0	50	0	25	0	0	0	0	0	0
ČSNS	9				11,11	22,22	33,33	0	0	22,22	0	11,11	0	22,22	22,22	11,11
ČSSDS	7					14,29	0	14,29	0	42,86	0	28,57	0	71,43	42,86	14,29
ČSŽO	6						33,33	0	0	16,66	0	0	16,66	16,66	33,33	33,33
DCV	15							0	6,66	6,66	20	20	13,33	0	6,66	33,33
DNP	3								0	0	0	0	33,33	0	0	0
DNSAP	2									0	0	0	50	0	0	0
DSDAP	9										0	22,22	11,11	22,22	11,11	11,11
DW 29	3											0	0	0	0	33,33
HSLs	6												16,66	16,66	16,66	16,66
KSČ	8													0	0	0
LIGA	6														50	33,33
PŽ	6															33,33
REP	11															

Zdroj: Zemský archiv v Opavě, 1929; vlastní výpočty

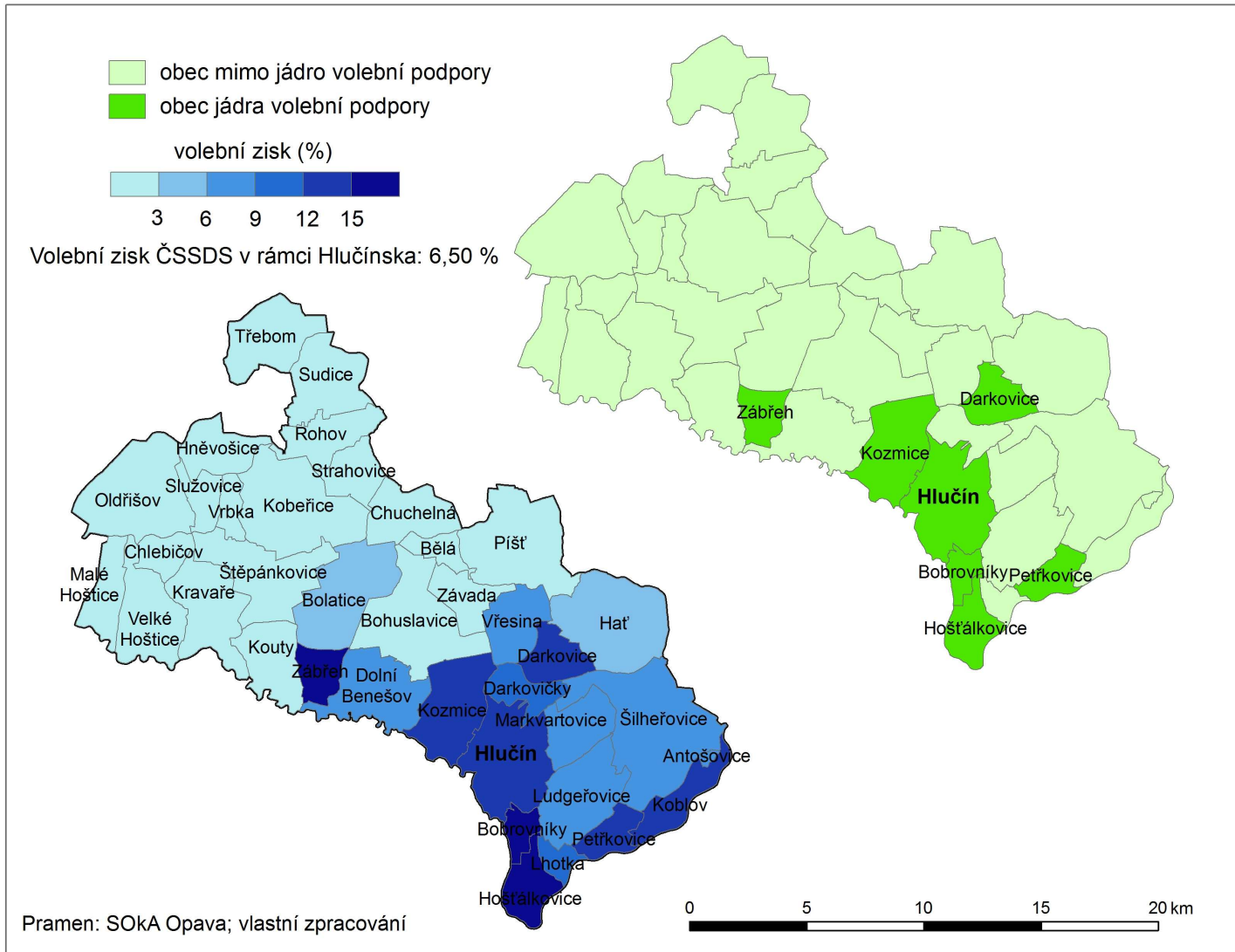
Příloha č. 5.

Příloha č. 6.

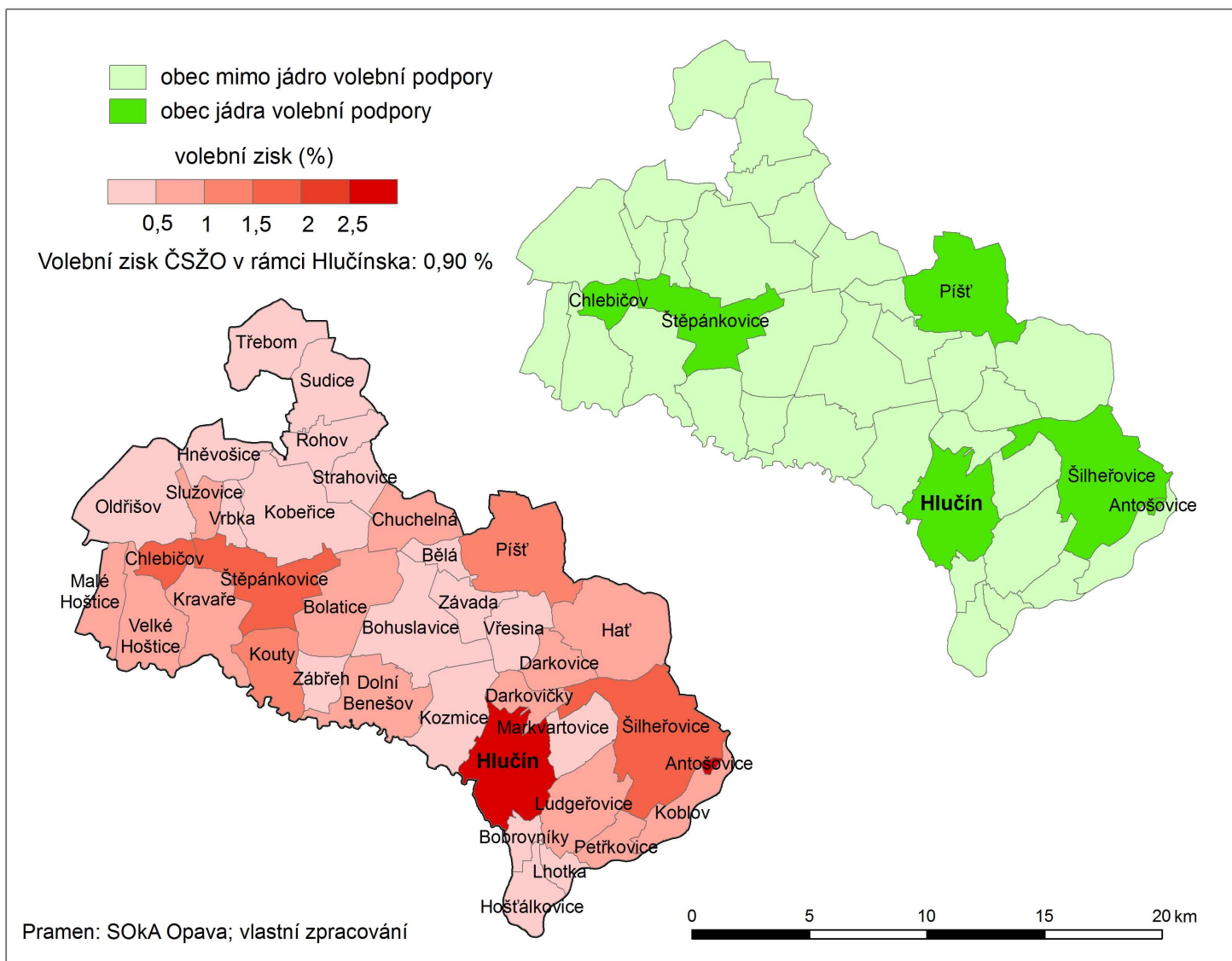
Obr. 7. Jádro volební podpory Československé strany národně socialistické na Hlučínsku v roce 1929.

Příloha č. 7.

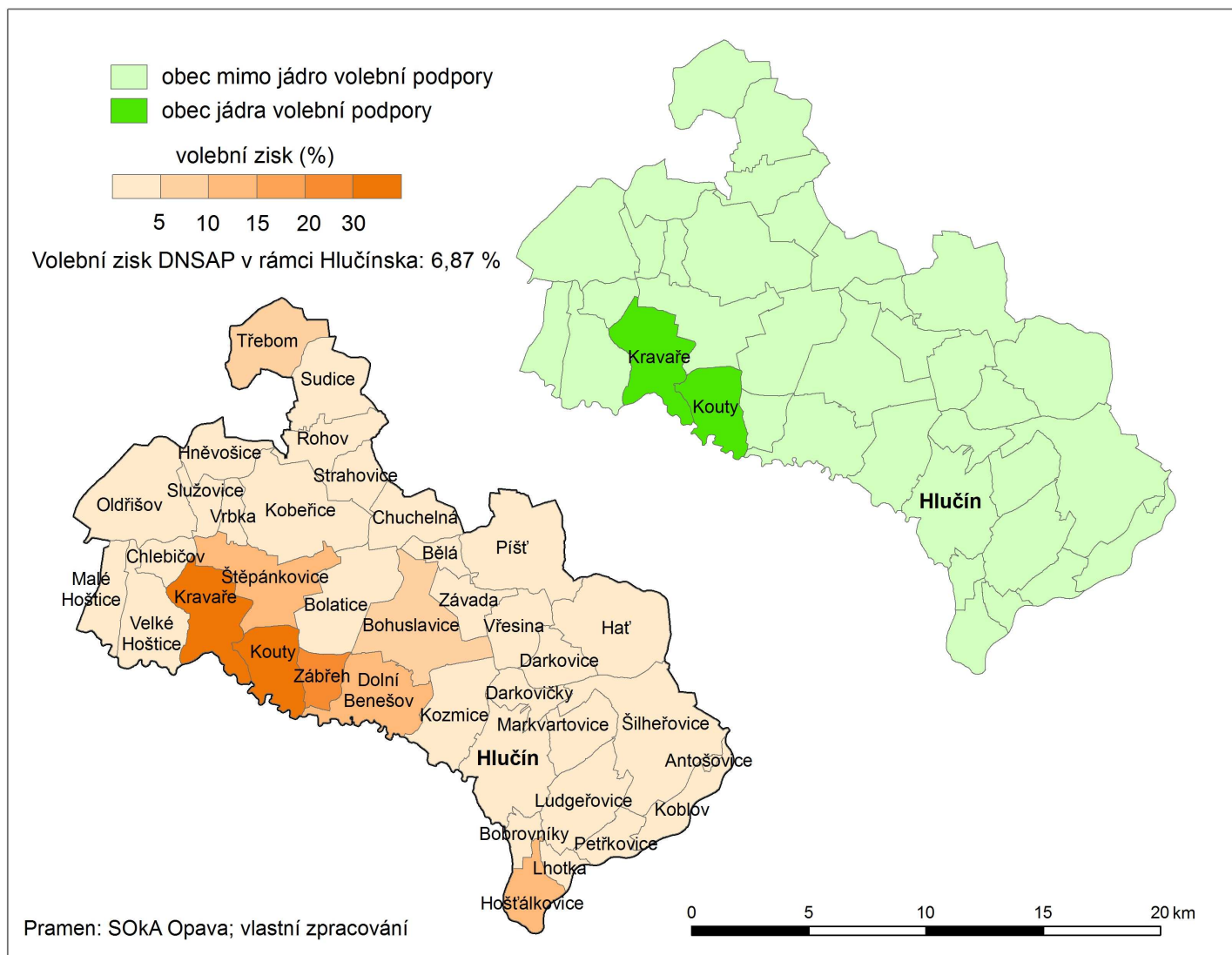
Obr. 8. Jádro volební podpory Československé sociálně demokratické strany dělnické na Hlučínsku v roce 1929.

Příloha č. 8.

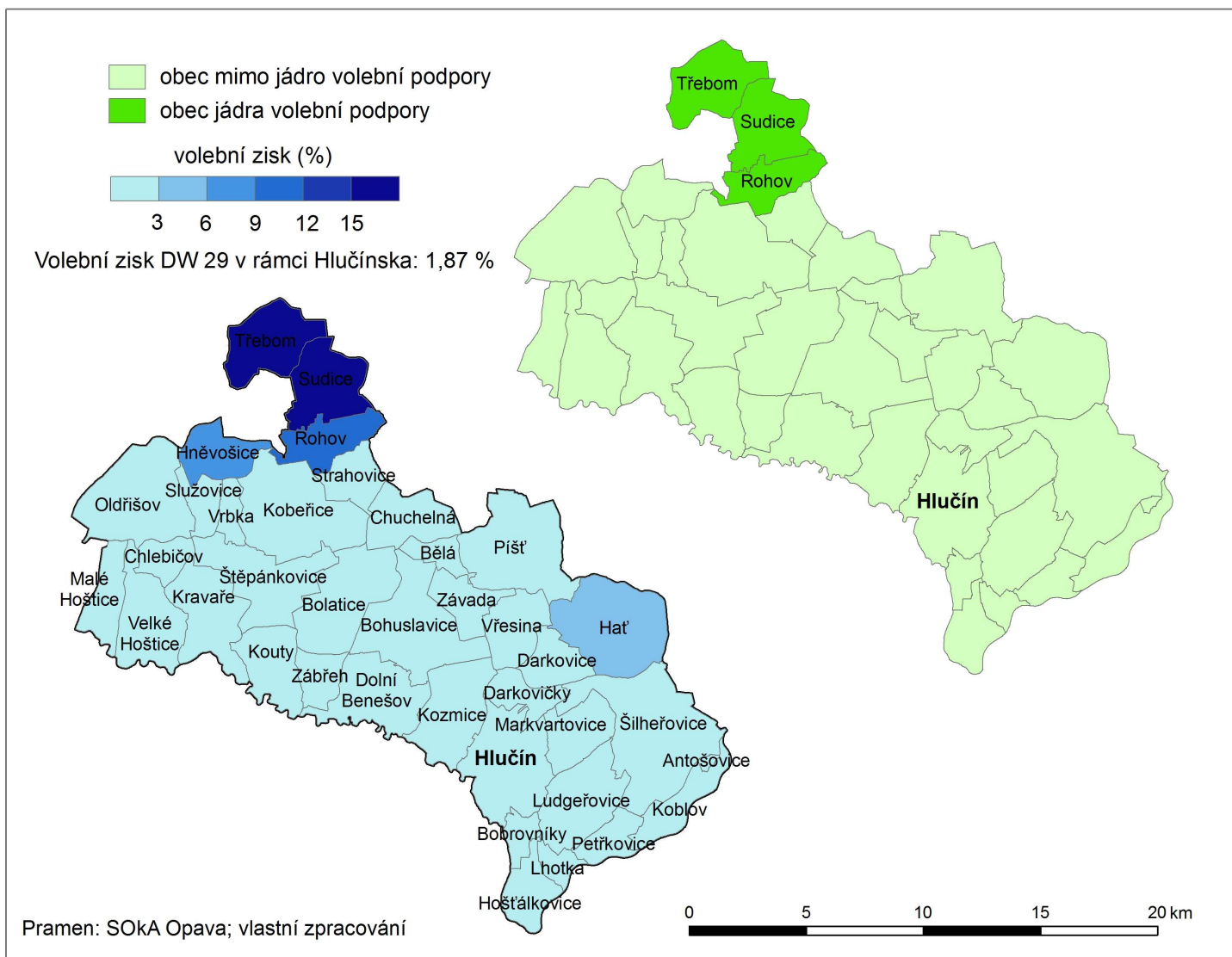
Obr. 9. Jádro volební podpory Československé živnostensko-obchodnické strany středostavovské na Hlučínsku v roce 1929.

Příloha č. 9.

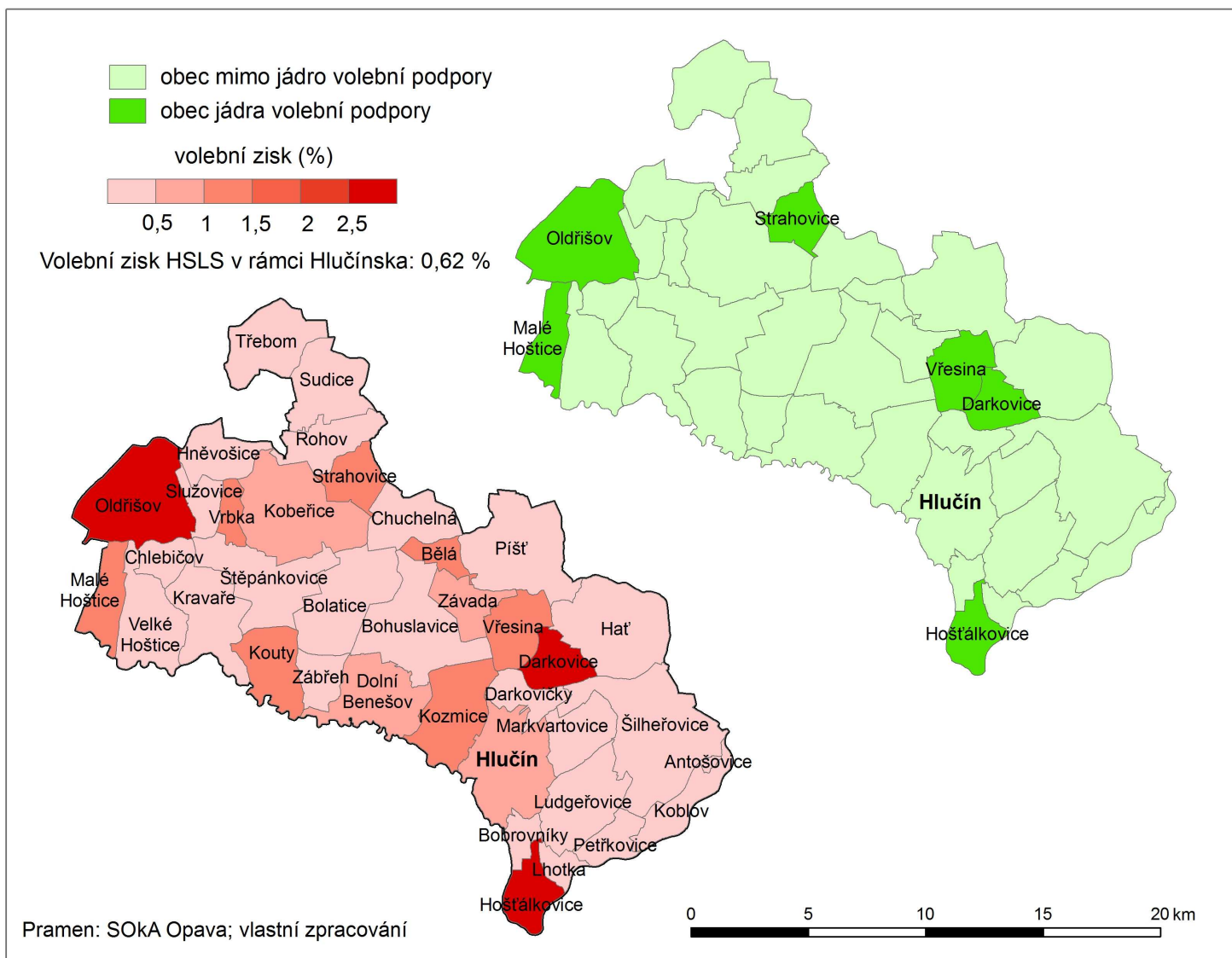
Obr. 10. Jádro volební podpory Německé nacionálně socialistické strany dělnické na Hlučínsku v roce 1929.

Příloha č. 10.

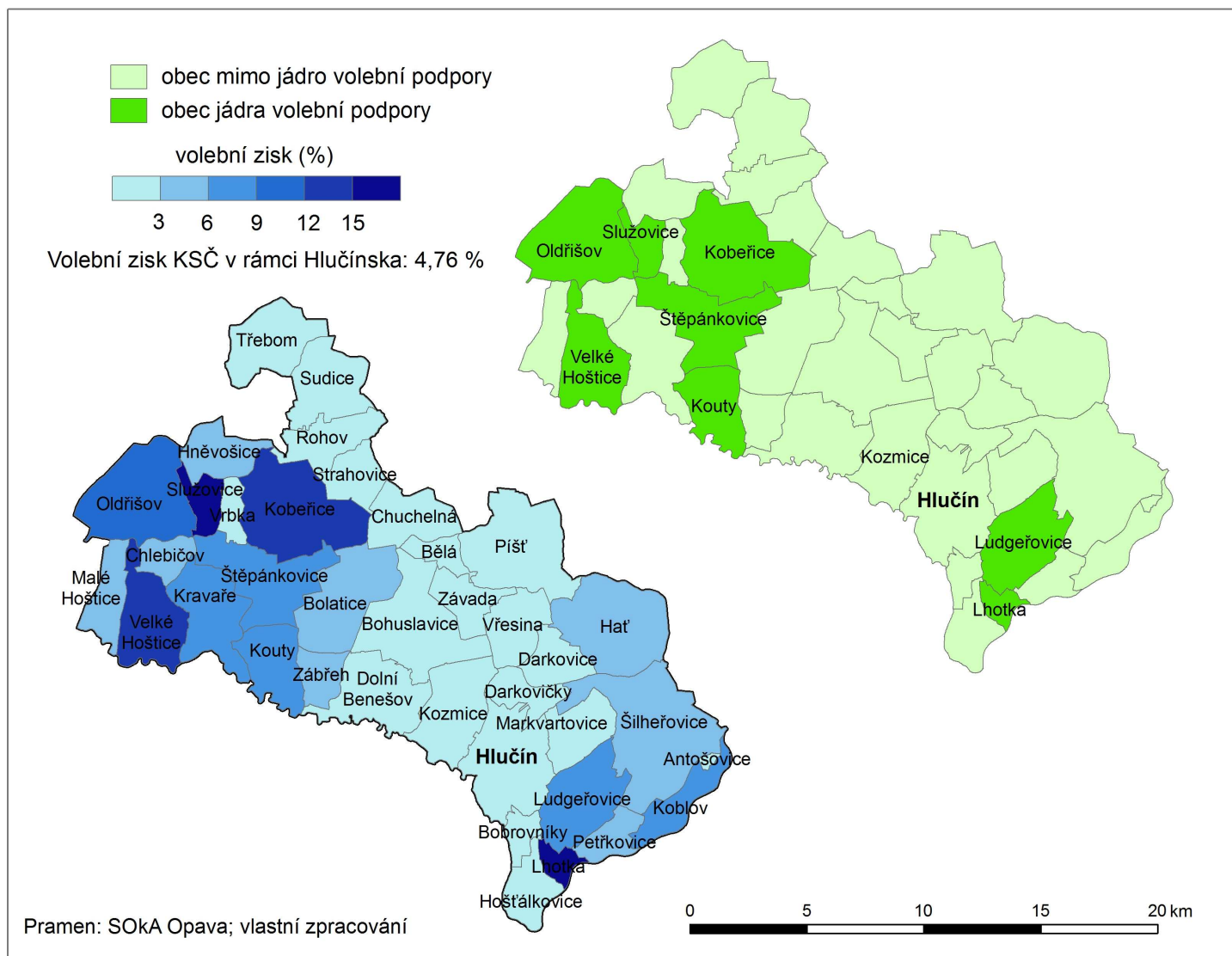
Obr. 11. Jádro volební podpory Německého volebního společenství na Hlučínsku v roce 1929.

Příloha č. 11

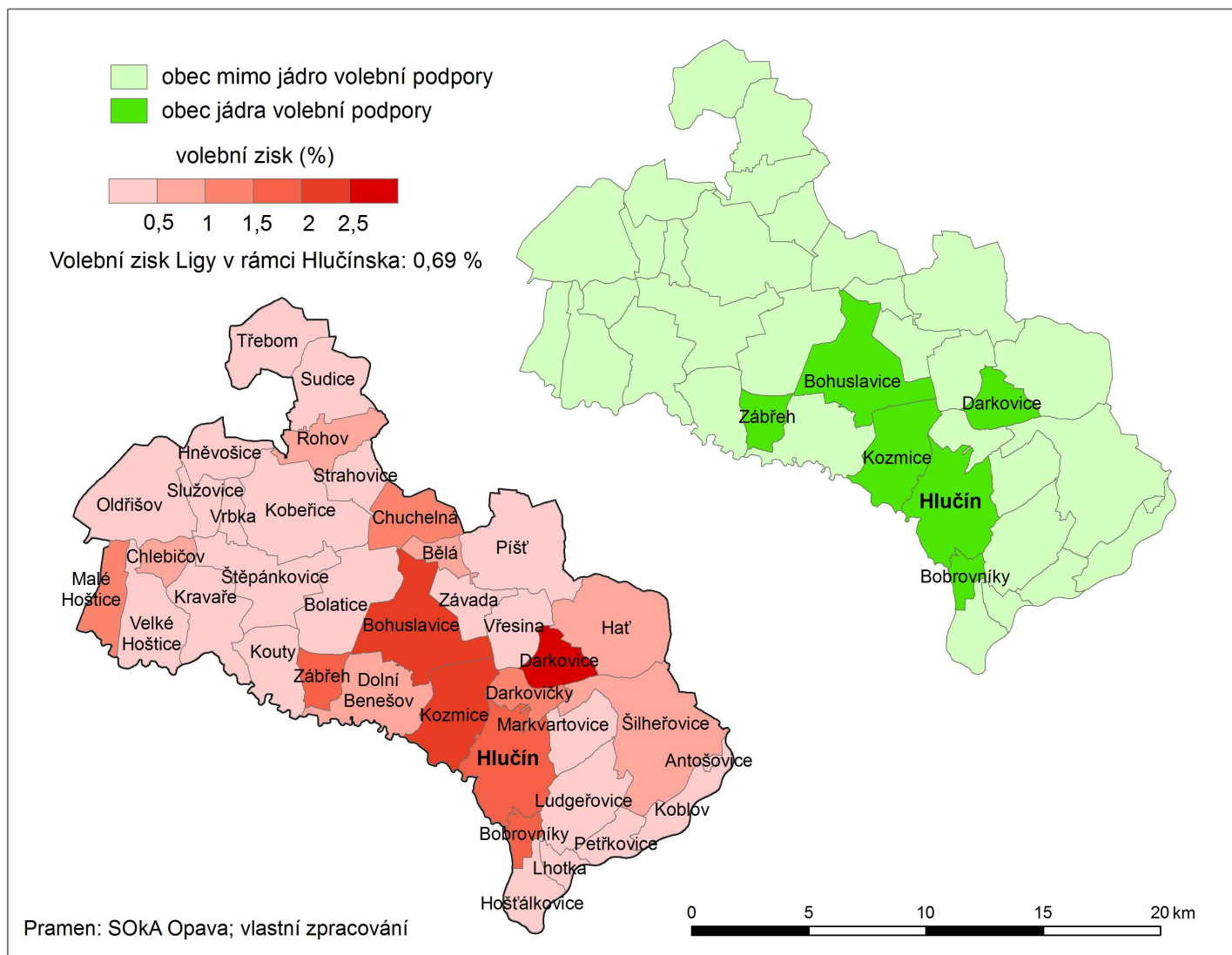
Obr. 12. Jádro volební podpory Hlinkovy slovenské ľudovi strany na Hlučínsku v roce 1929.

Příloha č. 12.

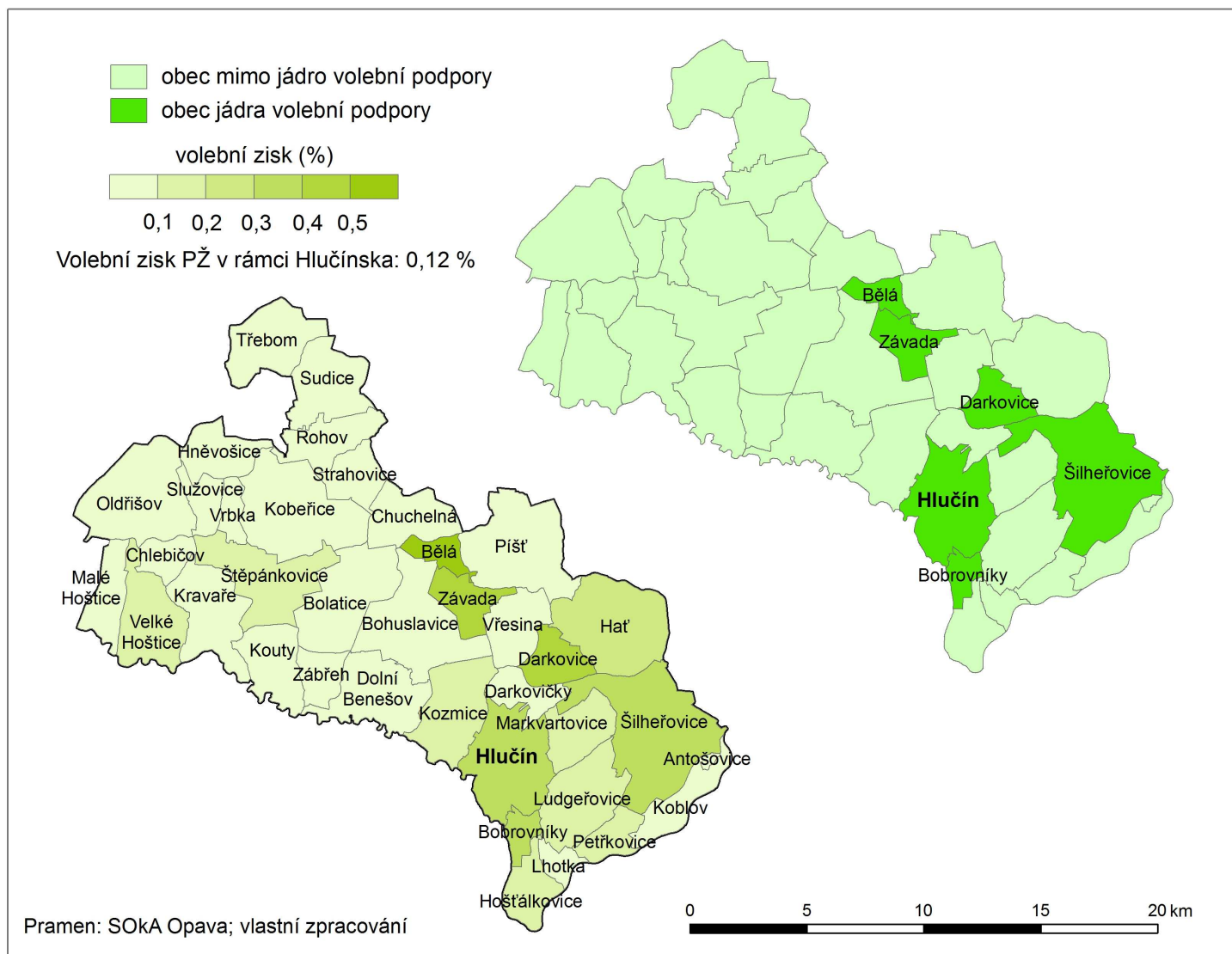
Obr. 13. Jádro volební podpory Komunistické strany Československa na Hlučínsku v roce 1929.

Příloha č. 13

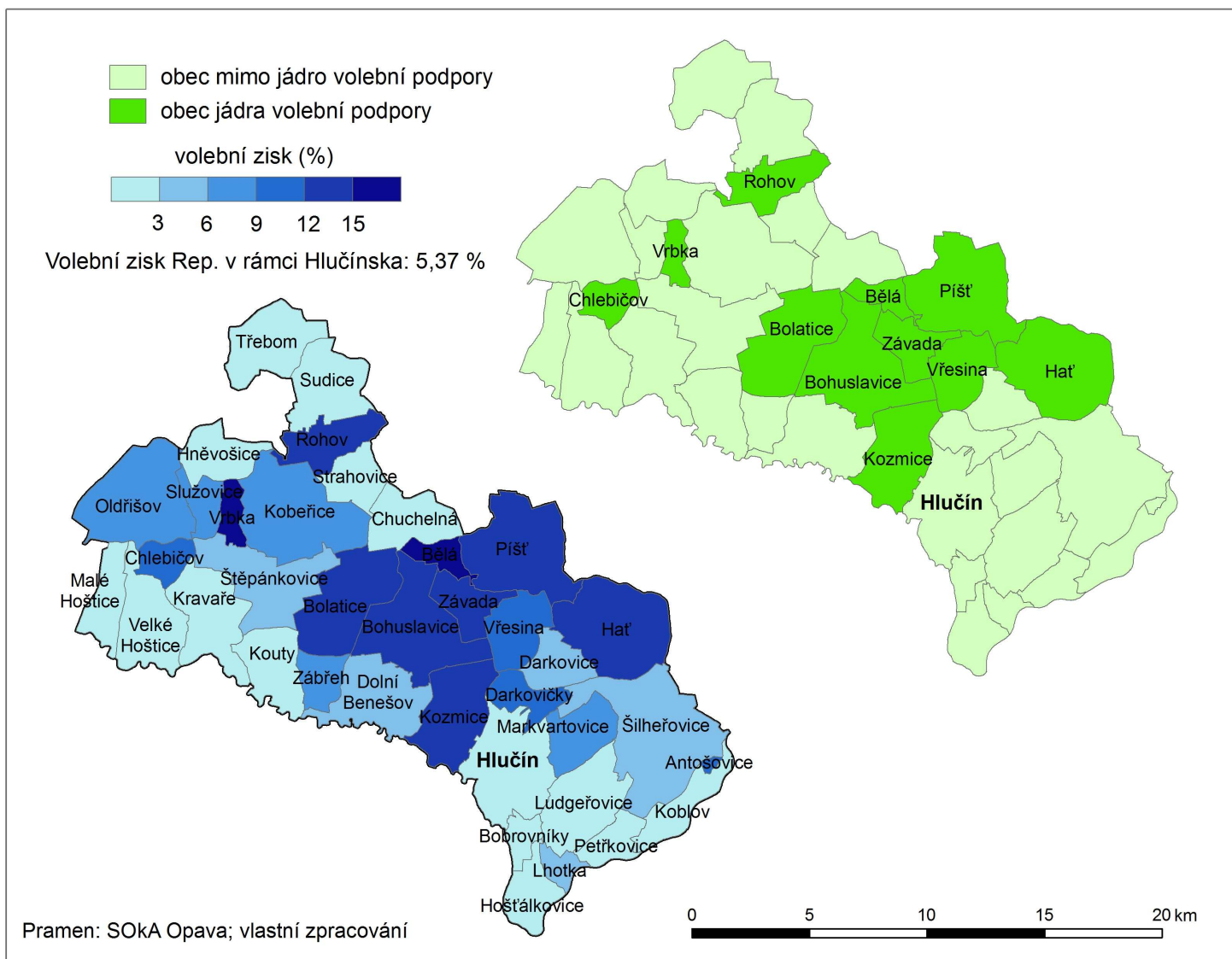
Obr. 14. Jádro volební podpory Ligy proti vázaným kandidátním listinám na Hlučínsku v roce 1929.

Příloha č. 14.

Obr. 15. Jádro volební podpory Koalice polských a židovských stran na Hlučínsku v roce 1929.

Příloha č. 15

Obr. 16. Jádro volební podpory Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu na Hlučínsku v roce 1929.